

RELIEF

11-12

IUNIE -
IULIE - 1993

16 PAGINI
100 LEI

Revistă lunară literar-artistică și didactico-științifică

ÎN RESPECTUL VALORILOR

Revista "RELIEF" este săptămânal supliment literar-artistic și didactico-științific pe lângă publicația "Căruța Aradului" continuând apoi trei apariții sub egida Fondului și același titlu ajuns la numărul 12. După o perioadă de pauză puțin în viața unei publicații post-revoluționare care trecut în acest prim an de existență peste o preluare financiară de-a dreptul incredibilă, de un moment dat s-a spus că s-a anulat și s-a angajat din redacția Fondului zădărnici în așchieră creștând în însăși stăpînii și fondatorii revistei "RELIEF" care și-au apărut necesitatea revistei literare din fondurile "Căruța Aradului". Acum putem să le mărturisim că mai degrabă s-a întâmplat acest lucru redacția să a trebuit să se descurce în situația să editeze un supliment săptămânal în primul său număr și-a propus să repolitizeze valorile literar-artistică și didactico-științifică ardeană, uitată și dispersată în această perioadă de tranziție, marcată de priza spirituală și bulăzării toate relațiile umane-bunare. Și nu e fost așa de ușor este ca totul altul revista "RELIEF" a ajuns să apară până în prezent datorită unor sponsori apropiați redactorului șef, care să finanțat număr de număr fiecare apariție pe deplină acuză la numărul 12 de mulțumiri. Amintim însă că începând cu acest număr revista "RELIEF" apare sub egida Fundației culturale "IOAN SLAVIC" și sperăm să avem sponsori mai mulți și publicații să găsească un ritm și o structură adecvată epocii pe care o traversăm.

Reamintim de asemenea colaboratorilor și cititorilor noștri intelectuali, studenți și elevi să rămână o publicație deschisă tuturor celor care nu încredere în spiritualitatea ardeană și românească și vor să se și găsească identitatea înțeles și plenitudinea. Ne interesează, ca până acum, istoria națională, arta și literatura ardeană, arta și cultura națională și universală, arta profesionalistă, folclorul, știința și învățământul ardean, creația literară-artistică aparținând tuturor generațiilor de creatori, pe care dorim să-i scoatem cât mai mult în "RELIEF".

Ne publicăm în același timp tot ceea ce se face în valoros în planul apropiat, înțeles și cooperare interetnică în Transilvania și pe întregul spațiu românesc.

Suntem încântați și conștienți că în Grecia că vom putea face față exigențelor economiei de piață și să transformăm revista "RELIEF" în ceva mai degrabă decât o altă revistă în România. În primul număr, indicăm înțeles important și măcar o revistă de cultură în vestea Transilvaniei.

"Portret" - pictură de Francisc Baranyai

din sumar :

- Dialoguri cu poetul și senatorul de Arad Ioan Alexandru
- Șiria și Marea Unire de la 1 Decembrie 1918
- Un sfert de veac de la moartea regizorului și poetului român Lucian Magdu din Batania (Ungaria)

DICȚIONAR PLASTIC ARĂDEAN

FRANCISC BARANYAI

S-a născut în 3 octombrie 1923. A studiat la Institutul de arte plastice "Ion Andreescu" din Cluj-Napoca. Debutează în 1956. Participă la toate expozițiile interregionale (Timișoara) și județene (Arad). A luat parte la bienalele de pictură și sculptură de la București în 1968 și 1970. Participă la expoziții colective organizate de Filiala UAP la Arad, București, Oradea, Baia Mare, Petroșani, Timișoara, Bekescsaba și Szarvas (Ungaria), Zdranjani și Subotica (Iugoslavia) etc.

Un pictor al omului. Pictază cu mare ușurință, uneori cu prea mare ușurință, peisaje, naturi statice, flori. Se întoarce însă la om. Chipul acestuia îl atrage irezistibil ca un miracol inepuizabil.

Carierea artistică a lui Francisc Baranyai înseamnă în primul rând o lungă galerie de portrete: figuri de muncitori, țărani și intelectuali, tineri și vârstnici, bărbați și femei.

Pictorul în atelier

Portretele nu urmăresc simpla și banala asemănare cu modelul ci mai ales surprinderea unor stări de suflet. De la energia interioară până la melancolia și la expresia inefabilă, portretistica lui Baranyai parcurge o gamă largă de stări sufletești. Artistul le face să reiasă din punerea în pagină, din raporturile create între elementele componente ale portretului, dar mai ales dintr-o anumită ecuație a ochilor și a mâinilor. Ochiul și mâinile ne conduc spre adâncul sufletesc al omului. Chipul și mâinile sunt zonele cele mai intens luminate. Lumina cade insistent, în anumite locuri, nu numai pentru a modela forma, cât mai ales, pentru a substanțializa o stare de suflet.

Modul în care folosește lumina este asemănător cu cel al lui Corneliu Baba, Francisc Baranyai a Funcționat mult timp ca pictor restaurator într-un muzeu de artă unde a contemplat, stăruitor și cu folos, lucrările unor măști români. Nimeni nu i-a reținut atenția atât de insistent ca Baba și Ciucurencu. Marea sa ambiție a fost realizarea unei sinteze personale la proporțiile talentului său, între tendințele exprimate de cei doi mari măști ai picturii românești contemporane. Sugestiile din arta lui Corneliu Baba sunt sesizabile mai ales în portretistică. Dar pictorul arădean este prea îndrăgostit de culoare pentru a fi un clar obscurist convins. Raporturile de închis - deschis nu se desfășoară niciodată pe toată adâncimea. Intenția lui îl mână, în cele mai multe lucrări, spre o combinare de mijloace care îl situează la jumătatea drumului între arta lui Baba și cea a lui Ciucurencu. Pe acesta din urmă îl descoperim în tehnica cu care Baranyai smulge paletelor intensități coloristice precum și în folosirea negrului ca linie care delimitează forma, îi dă contur și îi imprimă caracter. Negrul funcționează la Baranyai ca o culoare veritabilă, contribuind la obținerea sonorității depline a ansamblului pictural.

Pasiunea pentru culoare se manifestă cu osebire în naturile statice. Așternută în a plat, vibrația și intensitatea ei sunt obținute din mișcarea tușelor și jocul complementarelor.

"Trecerea râului"

(Poșta redacției)

TANARUL GHEORGHE (Arad - Pârșeva): Dacă bine am numărat (după semnături!), cele cinci "texte poetice", într-un buchet de margarete, narcise, azalee și lalele (o floare lipsește din buchet...) pot fi cel mult tot atâtea texte de muzică ușoară la modă acum și întotdeauna.

Însă dincolo de ușurința de a versifica, performanță, la modul cel mai elementar (în formulă "substantivizată"), dacă în adevăr vei crede că "singurătatea doare", un infinitezimal fior liric se pare că s-ar întrezări, ca prezumtiv potențial al unei sensibilități poetice. Mai trimiteți dar.

Există însă, în creația lui Baranyai, sentimentul dureros al unei neîmpliniri pe măsura forțelor celor mai adânci ale sufletului său. Acest sentiment se degajă mai ales din compozițiile sale cu multe personaje. Puterea de simplificare, tratarea omului ca siluetă epurată de amănunte, în linii ample care înscriu un ritm de largă respirație monumentală, revelează pe pictorul înclinat să se exprime pe suprafețe mari. Forța epică, ascunsă în sufletul acestui artist, se manifestă cu parcimonie în compoziții de mici dimensiuni, care nu depășesc adeseori caracterul de schiță.

"Peisaj" (II)

Un alt domeniu în care artistul ne lasă regretul că nu a insistat pe măsura unei înzestrări speciale, este peisajul. Nici unul dintre pictorii arădeni ai ultimelor două decenii nu a simțit atât de profund ca el specificul pictural al podgoriei Aradului. Poate doar Eugen Popa, la începuturile sale, s-a oprit cu o asemenea înțelegere asupra peisajului arădean, oferit de lunca largă a Mureșului. Chiar dacă modul de tratare, în planuri mari de culoare, ne amintește de Ciucurencu, paleta și sentimentul cu care sunt pictate peisajele îi aparțin. Foarte puține la număr, aceste lucrări sunt adevărate oaze de lumină și culoare.

"Peisaj" (III)

Pictor cu multiple disponibilități, înzestrat cu darul culorii, Francisc Baranyai pune cu oandoare în pictură sentimentele sale nealterate și nefalsificate, așa cum s-au născut ele la contactul nemijlocit cu frumusețile lumii înconjurătoare și ale omului. Un umanism cald se transmite simplu și direct sufletului recunoscător al privitorului.

Horia MEDELEANU

DANA MORARU (Arad): Prin cele câteva "poezii" încredințate spre lectură nu putem formula o părere categorică, judicioasă asupra posibilităților, talentului dvs. poetic. Putem însă să vă "atragem atenția" asupra unui anume "naivism" dublat de un desuet (uneori de prospețime) sentiment tineresc. Apoi asupra unei tendințe ce o manifestați, anume de divagație în "ideile poetice" exprimate, precum și asupra unor grave lacune în versificație.

În schimb, ne-au plăcut oarecum câteva din aforismele din ciclul "Idile și zâmbet

de primăvară" (chiar dacă vă răspundem în plină vară acum) din care am ales câteva:

"Primăvara, un capriciu independent."

"Cred în primăvară ca într-o zeiță a frumuseții."

"Primăvara eu îmi iau vântul ce adie și plec în necunoscut."

Mihai TRAIANU

POEME DE ONDREJ ŠTEFANCO

Ondrej Štefanko e un uriaș bărbos care când râde scutură floarea ori poamele, după cum e timpul pomilor (și anotimpul poeziei lui). A debutat odată cu Ivan Miroslav Ambruš prin volumul "Două voci" - din acel 1977 a trecut ceva vreme și ea se măsoară prin mai multe cărți de poezie. "Stau în fața casei" e o pildă. Editura Kriterion are meritul (de invidiat) de a-i fi "descoperit" și lansat pe toți nădlăcanii (poeti)! Prin ea înalță o "casă a poeziei"; meditații pure, redactate în vers cu sonorități încântătoare, în ton baladesc, împodobit cu pete de culoare răpitate câmpiei. "Indoieli" e altă pildă. Dar cu limbajul schimbat. Culoarea, strălucitoare, a făcut loc alb-negrului; melodicitatea s-a retras în fața unei anume asprimi, tentația ludică a devenit ironie; totodată, au apărut experimente asupra "formulei" poetice. Oricum, el devenea un "modern" fără a fi strident. Și respecta tradiția, fără a fi un... demodat. Prin "Rostul întrebărilor" (Editura Facla, 1987) el călătorește în feluritele straturi ale existenței, căutându-le sensurile; aventurile spirituale ale acestui temperament clocotitor, vulcanic, îl duc la erupții - sentință. El este, în mod cert, o conștiință poetică.

Florin BĂNESCU

APROAPE CĂDERE

Mai târziu a trebuit să se agate
măcar de un pai.
Ca să dureze.
Doar la un fir de păr aproape de margini.

Distanța până la cuvânt,
cu nimic mai mică decât depărtarea,
îl ține totuși.
Spânzurat, luminează
cu buzele tremurând de calea
celor ce le-a dat drumul în lume.

Vezi, de aceea nu s-a prăbușit
în adânc,
ci adânc a vorbit.
Paiul s-a făcut piatră și a finit poezia
așa cum ține omul pe umeri
statuia de piatră a singurătății.
Când clipa împăcării cu sine
devine ceva mai trainic decât iubirea.
E un fel de lucidă înălțare peste...

CONVORBIRE CU APROAPELE MEU

lui Vitazoslav Hronec

Să vorbim despre piatra
care în jocul pietrei
se prefăce în grăunte fin de nisip
pentru a trăi astfel în vecii vecilor...

Chiar și sub bolta
cuvintelor rostite
tot mai rămâne ceva tainic,
ciudat,
mut,
ceva ce va străluci
doar într-o zi de sărbătoare...

Nai să vorbim, prietene al meu,
cum pietricelele de margine
ar putea cândva străluci
mai tare și mai profund
decât însăși piatra de mijloc...

Și că din tot ce-am spus
în golul străzilor pustii
cândva vom strănge nisipul.

CARUSELUL

Litera singură e ostrov fără chip,
doar undele cuvintelor o scaldă.

(Dar unezeala urcă din mal în mal
să-i dea viață)
Mișcările îi sterg fațetele,
îi limpezesc abia la urmă capătul,
înaltul și adâncul - acela adânc și trainic.

Pentru nimic în lume nu fi-ar da
toamă acel ceva de care ai mai multă nevoie:
graiul. Al tău.

Căci nicăierea nu există sfârșit!
Pomenitul ostrôv are mereu
alt chip chiar în ostrôvul însuși,
nu se va mai ascunde nicicând după lucruri,
tu zvântă-i fărnel umed, scribule,
și treci mai departe!

Țășnește din tine precum vorba din gură.
Rânduiește apoi cuvintele și dă lumii
un bărbat, o femeie.

Unește-i într-o familie, da, într-o viață,
prin umbra cea nevăzută a mângâierii.
Din ei va răsări acel ostrôv. Deodată
ud, lacrimând - căci izgonesc din el vorbirea...
Și libera de abia după aceea va deveni
un ostrôv fără chip
scaldat de malurile mării de cuvinte...

A TRANSFERA DEZORDINEA DIN TINE ÎN AFARĂ

Incurci totul
numai pentru a-ți pune cătușe.
Obiecte de formă incerte
te reflectă
și tu te înalți deasupra lor.
Ai părăsit totul în ordine
fiindcă aici ai cunoscut ordinea?
Aici fi-ai întins aripile?

Undeva sub tine
ar trebui să te aștepte chipuri familiare -
și oglinda.

De sus nu te recunoști în reflex,
dar vei zări în oglindă rudele tale,
cătușele,
care te strâng
și te mângâie...

POEZIE NIMIC ÎN ZID

Prin zidul roșu de cărămuu, însingurat,
nu se aud pașii tăi.
Te apropii prin iarba mustind,
gleznele îți sclipesc de rouă,

de văzut nu le văd
dar le simt de partea cealaltă a zidului însingurat.
Fosnetele impermeabile ale părului tău
scânteiază și fulgere străpung zidul.

Ești imprevizibilă, poezia mea,
și prin zidul roșiat, însingurat,
nu se aud cuvintele tale.

POETUL PE GUNOI

Stai trainic pe picioarele tale în gunoi.
De sus, peste tine
curge apă fierbinte.
Mult nu rezisti să te scalzi în ea,
înepeneala ta se înmoaie,
de aceea scotocești cu gheară de oțel
prin lucruri inutile,
cu lături îți hrănești ascuțișul pântecului,
îți privești chipul într-o cutie goală de conservă
ca-ntr-o oglindă:
iată-ți ciocul,
ochii de cocor,
creasta sângerie,
cuvintele tale: nerostite.

În gunoi îți ascuți auzul,
te cufunzi în țipete și-ți scoți de acolo cuvintele.
O, blestemată scotoceală!

IUBIRE

Armele destinate exercițiului
îl doboară pe poet la pământ.

Uniformele destinate exercițiului
fură chipul poetului.

Poligonul destinat exercițiului
frânge condeiul poetului.

Gradații destinați exercițiului
nu sunt în stare să citească în sângele poetului.

Dar pacea nopții
face praf arme, uniforme, poligon, grade
și toarnă în călimara poetului
cerneala neagră a iubirii.

"CALITATE ÎNSEAMNĂ CAPACITATEA PROFESORULUI DE A SE FACE ÎNȚELES DE CĂTRE ELEVI"

-Stimate d-le inspector general, vă aflați în această funcție de aproape trei luni. La numirea dumneavoastră, ați acordat largi interviuri ziarelor locale. Sunt sigur că aveți încă multe de adăugat.

-Este adevărat, zările locale au manifestat un real interes pentru problemele de învățământ și implicit s-au arătat interesate de modul în care gândesc reșezarea învățământului arădean pe liniile unei strălucite tradiții. Nu are importanță biografia mea. Că m-am născut în comuna Eftimie Murgu (Rudaria) din județul Caraș Severin sau că am absolvit Institutul de cultură fizică București sau că am fost repartizat la Grupul școlar Comercial din Arad, unde am fost profesor până în anul 1980 iar apoi profesor și director la Liceul "Elena Ghiba Birta". Importante sunt problemele învățământului în general. Mă preocupă realizarea proiectului reformei propuse de Ministerul Învățământului.

-Se poate spune că Inspectoratul școlar județean are la această oră un program riguros? Se vorbește atât de mult despre programele partidelor politice. Este necesar un "program" și pentru învățământ?

-Cred că vă referiți la program nu ca orar ci ca sumă a preocupărilor, priorităților, acțiunilor imediate și de perspectivă. Ne propunem deci să revitalizăm elementele de tradiție, și să le adăugăm spiritul novator atât de necesar astăzi în toate domeniile vieții sociale. Energie spirituală există dar se impune efortul material al întregii societăți, fiindcă adevărata primenire trebuie să pornească din școală. Eu voi acționa în această direcție, pentru asanarea morală a învățământului, pentru introducerea și respectarea legii, pentru veștejirea suficienței intelectuale și profesionale.

-De trei ani se dezbate în școli, în presă, la televiziune, la nivel de minister Legea Învățământului și Statutul Personalului didactic. Opiniile sunt contradictorii. Care este părerea dumneavoastră?

-Învățământul românesc avea nevoie de o nouă Lege și de un nou Statut care să asigure cadrul general al activității de învățământ. Dar cred că dincolo de legi și statute există conștiința de sine a dascălului. Dacă dascălul nu își onorează înalta misiune pentru care singur a optat, intervine legea. Dar cum poate legea să impună dăruire, entuziasm, iubire pentru profesie, vibrație pentru experiment?

-Într-o societate de tranziție ca a noastră, ce înseamnă "calitate" și competitivitate în învățământ?

-Pentru mine, "calitate" înseamnă capacitatea profesorului de a se face înțeles de către elevi, pentru că aceștia să asimileze fără ostentație elemente fundamentale ale științei și culturii. Competitivitatea se "măsoară" prin prădaniile dascălului de a "comunica" și de a stimula continuu inițiativa elevului. Pentru inspector, calitate înseamnă un plus de informații în specialitate și viziune novatoare în strategia didactică, eliminând formalismul birocratic iar

De vorbă cu prof. PAVEL SÂRBU inspector general al Inspectoratului Școlar al județului Arad

competitivitatea presupune capacitatea de a emite judecăți obiective bine fundamentate care să impulsioneze activitatea cadrelor didactice.

-S-au propus schimbări la Inspectoratul școlar. Vor urma, probabil, alte translații în conducerea școlilor. Care a fost criteriul de opțiune al inspectorului general?

-Aceste schimbări au fost determinate la nivelul Inspectoratului școlar de reducerile de personal, reduceri impuse de Minister, dar, în parte, și de modul cum au acționat până acum unii din colegii noștri. Vom continua schimbările și la nivelul conducerilor de școli dar numai acolo unde ele se impun, ca atare, aș dori să subliniez faptul că nu noi schimbăm oamenii ci modul în care își desfășoară activitatea fiecare dintre aceștia. Nu vizăm persoane ci activitatea nemijlocită desfășurată de conducătorii unităților școlare va conduce la schimbări sau dimpotrivă.

-Cum arată școlile arădene acum în pragul începerii unui nou an școlar?

-În ciuda unor dificultăți de ordin financiar, școlile au reușit să-și primenească clădirile, așteptându-și elevii cum se cuvine. Desigur, unele școli sunt aglomerate. În Micălaca și în Alfa au

fost promise investiții privind construcția unor noi școli dar încă nu s-a demarat, nu din pricina lipsei de înțelegere a factorilor locali de decizie ci, poate din cauza unor curențe de documentație. Mi-am făcut o obișnuință de a ajunge la Inspectorat trecând înainte pe la școli. Deci, nu de la Inspectorat la unitățile școlare, ci invers, spre a cunoaște problemele la fața locului și a putea împreună să rezolvăm "pe loc" eventualele curențe ce apar inerent în activitatea curentă. Se manifestă, încă, multă lipsă de responsabilitate, o abordare "călduță" a problemelor. Este adevărat că după 1989 nu s-au alocat bani pentru laboratoare și cabinete școlare. Dar unde este inițiativă se pot găsi și banii necesari. De exemplu, la liceul "Elena Ghiba Birta", numai în ultimul an s-au organizat un modern și eficient cabinet de informatică, unul de geografie și alte două de limba engleză. Repet, când îți propui din tot sufletul să realizezi ceva, nu se poate să nu depășești opreliștile, de orice fel ar fi ele, chiar și de ordin financiar. Mai ales, că sunt atâția părinți care vor și pot să sponsorizeze unele activități sau investiții în cadrul școlilor. Dar când nu este inițiativă? Vă dau un singur exemplu. În ultimii trei ani nu s-a alocat nici un ban de la buget privind fondul de carte al bibliotecilor școlare. Sunt, însă, dascăli pensionari care doresc să facă donații de cărți. S-a ocupat cineva de ei?

-Urmăriți cu interes și sprijiniți acțiunile de comemorare a eroilor neamului. Sunteți naționalist?

-A spune că îmi iubesc țara nu înseamnă că sunt naționalist. Că sunt extremist. De ce să ne fie teamă să declarăm răspicat admirația față de predecesori, față de istoria atât de greu încercată a neamului nostru? Trăiesc de mulți ani la Arad, de două decenii și jumătate și niciodată nu am avut probleme de ordin etnic cu una din naționalitățile aflate în orașul sau județul nostru. Conviețuirea laolaltă este un fapt istoric, o realitate trecută și prezentă. De ce nu am păstra în continuare relații elegante, civilizate, oneste? Un argument la cele declarate mai sus este opțiunea mea în ceea ce privește reducerea de activitate la Inspectoratul școlar. Din doi inspectori generali adjuncți am reținut pe cel maghiar!

-Ce vă doriți și ce doriți dascălilor arădeni la început de an școlar?

-Îmi doresc putere de muncă, consecvență, fermitate, tăria de a rezista presiunilor rău intenționate, zvonurilor, reclamațiilor fără acoperire. Colegilor mei - pentru că dascălii din județul Arad (educatoare, învățători, profesori) au fost și rămân colegii mei - le doresc, în primul rând, sănătate dar și nesperate împliniri profesionale și personale. Și tot binele, pentru ei și familiile lor!

Convorbire consemnată de

Lizica Mihuț

RENATE MILOYAN

Fragment din muzică de gânduri

Familia Podrușă locuiește în satul Bălcescu de pe Valea Mureșului. În această familie se păstrează principiile preluate din generație în generație, se respectă tradițiile și credința în Dumnezeu.

Cele două fiice, Bianca și Alexandra sunt la vârsta măritişului. Problema părinților este să le mărite cât mai repede.

Pe Bianca, fiica mai mare, Podrușii o pot mărita repede cu primul venit. Cu Alexandra, însă au probleme. Este încăpățanată, în curând împlinește douăzeci și trei de ani, și când vine câte un bărbat s-o pejească, se strâmbă și îl refuză.

Părinții insistă asupra măritişului ei, aproape o obligă să se mărite. Alexandra își face familia de răs.

Consătenii de pe Valea Mureșului vorbesc de această fată de douăzeci și trei de ani din Bălcescu, care, deși nemăritată, refuză pe toți pețitorii.

În cele din urmă, părinții s-au supărat foc și au căutat ei pețitori, sperând s-o mai ia cineva de nevastă. Au dat mai multe anunțuri în ziar și au pregătit sărbătorește casa pentru a primi pețitorii.

Anunțul a fost citit și, timp de mai multe săptămâni, îmbrăcați în costume negre, bine călcate, cu barba rasă, părul tuns și mirosind proaspăt, pețitorii au venit să vadă mireasa. Erau perfecți. Dar, de fiecare dată, Alexandra anunță în prezența părinților, pe un ton ce o caracteriza:

-Nu! Pe asta nu-l vreau de bărbat! Scuză-mă domnule pentru deranj. Îți lipsește un lucru foarte important, deci nu corespunzi.

Bărbații proaspăt bărbierii și frezați, se uitau mânioși când la acea fată idioată și obraznică, când la părinți, acuzându-i pentru anunțul din ziar.

Bianca venea tot mai rar în casa părintească. Locuia împreună cu soțul ei la capătul celălalt al satului. Era ocupată cu treburile gospodărești, așa că o uită pe Alexandra. Dealtfel, sarcina o împiedică să se deplaseze până la casa părinților.

În ultimul timp, n-a mai pus nimeni piciorul în curtea familiei Podrușă. Lucrul acesta n-o întrista deloc pe Alexandra. Ea își vedea în continuare de treburile ei. Făcea întotdeauna curățenie în camera ei și, uneori îi ajuta pe părinți în treburi gospodărești. Citea foarte mult și pleca nu rareori să se plimbe de una singură pe dealuri. Îi plăcea să stea de vorbă cu oamenii, dar în ultimul timp era imposibil, căci era chiar ea, „de discutat”.

Familia Podrușă era din ce în ce mai batjocorită în sat. Și, colac peste pupăză, se zvonea că fata lor este prostituată, că îi spusese unuia dintre bărbați că nu are ce dorește ea.

- Auzi, domnule... se minună lumea.

Pe ulițele satului, grupuri de bătrâni și bătrâne șușoteau. Fiecare își spunea părerea.

-Ce mai?!... ziceau. Domnișoara Alexandra se face de răs!...

-E', și cu toate astea, va rămâne fată bătrână!...

... Lumea chicotea pe la colțuri, în biserică, în piață. Multe, multe zile, Alexandra a fost subiect de discuție în sat...

Inter-una din sămbăte, pe când Alexandra întoarse casa pe dos făcând curățenie, pe poarta casei lor intră un tânăr înalt, îmbrăcat modest. Comportându-se cât se poate de natural, îl întrebă pe domnul Podrușă, dacă mai este valabil anunțul din ziar.

-Da, dar mi-e rușine tinere, căci trebuie să-ți spun că s-a schimbat situația. Acum, pune mireasa condițiile. Îmi pare rău că ai venit până aici degeaba, zise acesta.

Tânărul mulțumi și se îndreptă spre poartă. Nu făcu primul pas când, conținutul unei găleți cu apă murdară ateriză pe capul său, pe hainele lui, curgându-i prin cele mai ascunse locuri.

Alexandra ridică ochii spre el și constată cum, apa aceea murdară cu care spălase pe jos se îmbiba treptat, treptat în hainele acelui necunoscut. Se strâmbă a părere de rău și zise:

- Pardon.

Tânărul privi acea ființă cu moațe în cap, cu un halat murdar și cu mâinile stropite de apă murdară. Se întoarse spre domnul cu care discutasese înainte și i se adresă:

- Domnule, de ce nu îți educi servitoarea?

- Tinere! Te rog să nu-mi insulti fiica.

Fata dumitale? zise uimit peste măsură și-și înghiți nodul din gât. Apoi, încet, încet, își recăpătă calmul obișnuit și, scuturându-și

hainele de apă, se adresă fetei:

- Și zici că vrei să te măriți?

- Da, dar nu înainte de a-ți spune condițiile mele.

„Renunț”, gândi. Dar ceva îl atrăgea la acea ființă mică și sălbatică.

> Bine, zise, să auzim condițiile.

- Poftim în biroul meu. Vreau să discutăm între patru ochi. Asta, căci părinții mei se amestecă.

- Alexandra, zise tatăl încercând s-o tempereze.

Intrară în sufragerie unde podeaua era încă udă și, toate scaunele erau întoarse pe masă și pe canapea cu picioarele în sus.

- Ar trebui să-ți ofer un scaun, dar presupunând că discuția noastră va fi scurtă, te poftesc să stai în picioare.

Tânărul rămase fără cuvinte. Până acum nici o fată nu-i spusese în felul acesta. „Fata asta crede că sunt un sărăntoc”, gândi.

- Deci, începu acea ființă plutind în acel halat prea mare pentru ea, am douăzeci și trei de ani. Sunt capricioasă. Sunt uneori încăpățanată ca un catâr. Nu-mi place să fiu contrazisă. Nu suport să fiu bătută. Mă pricep la bucătărie, dar uneori aș prefera să am un ajutor. Uneori... mi plac restaurantele. Gândesc foarte mult și interpretez întotdeauna. Am niște părinți cu concepții învechite. Oamenii din sat spun că sunt o pramatie. Nu-mi pasă ce spun ei. Sunt un pericol social pentru că gândesc.

Asemenea femei sunt dezaprobată de lume. Iubesc copiii, dar n-am de gând să fiu o fabrică de produs copii. Am toanele mele și uneori îmi place să fiu singură, să fiu lăsată în pace. Mi-am pierdut virginitatea cu un bărbat pe care l-am iubit foarte mult. Am ideile mele despre viață și, vreau să trăiesc viața așa cum o simt. Îmi place să evadesc uneori în natură. Nu vreau să depind de banii nimănui. Ceea ce îmi dau părinții mei, nu consider avuție și, nici cel cu care mă voi căsători nu trebuie să considere că se însoară cu această zestre. Cu alte cuvinte, asta sunt, așa cum m-a lăsat natura.

Stăteau amândoi în picioare. Tânărul o urmări atent, uimit peste măsură de impertinența ei. Fata aceea care vorbise minute în șir, se opri pentru un moment, îl privi pentru prima dată în adâncul ochilor săi albaştri și spuse încet:

- Numele meu este Alexandra. Acum poți să pleci. N-ai nimerit unde trebuia.

Tânărul o privi și el direct în ochi surprins de tonul cu care îi spusese ultimele cuvinte. Era și mai uimit decât fusese înainte. Zise, mai mult pentru sine:

- Eu sunt Andrei, nepotul lui Biriș. Acum trebuie să plec. Am nevoie de haine uscate.

Acasă în curtea unchiului Biriș, Andrei se hotărî să nu se mai gândească nici un moment la cele întâmplate. Totuși ceva îl neliniștea. Puse capăt acestei stări abia seară târziu, ducându-se să se culce. În timpul nopții a avut un vis care-l trezi aproape răvășit.

Andrei îmbrăcat în costum de mire stând în șezlongul învechit al unchiului, vroia să meargă să-și caute mireasa. N-o cunoștea. Era agitat și se ridicase de câteva ori să meargă să-și caute mireasa. Dar, de câte ori se ridica, sunete stridente îi inundau auzul, făcându-l să se așeze înapoi.

... Nu vrea să fie fabrică de făcut copii!...

... Încăpățanată ca un catâr!... i-ar place să nu gătească... capricioasă... gândește și interpretează, interpretează... întotdeauna... întotdeauna...

... părinți cu concepții învechite...

... e o pramatie... nu-i pasă... pasă...

... femeie dezaprobată de lume...

... are toane... vrea să fie singură, singură...

... nu e virgină... virgină...

... are idei despre viață...

... evadează, evadează...

... fără zestre, fără zestre...

... este o natură... natură...

Sunetele stridente s-au schimbat în ecouri. Apoi ecourile se auzeau tot mai îndepărtat și el închise un moment ochii. Simți un curent de aer rece, pătrunzând până la el. Deschise ochii.

O ușă se deschise încet, lăsând aerul să se strecoare înăuntru și, în pragul ușii se opri o ființă mică, cu ochi senini, purtându-și cu grijă rochia de mireasă peste pragul încăperii.

El se ridică și, cu toate că sunetele au revenit strident și foarte insistent, încercând să-l tragă înapoi, își părăsi șezlongul.

3 Mai 1993

(urmare din numerele 8-10)

Caragiale, care până aci se complăcea parcă în postura de a-i dăscăli pe tribuniști, pare surprins și iritat de această intervenție și răspunde vădit supărat, peste câteva zile, în articolul "Stan și Bran", în care pornește de la constatarea că nimeni nu-i poate mulțumi pe toți, și că mulți cred că dacă vrei să faci o slujbă pe placul cuiva, să nu te uiți la cel din dreapta, ci să stai frumos, cu mâinile încrucișate și să zâmbești și la stânga și la dreapta. Persiflează pe cei care îl acuză că nu înțelege treburile din Transilvania, că partea lui badea Stan nu înțelege idealurile lui nenea Bran, pe care Caragiale le consideră "vorbe înalte, late și umflate" și se lamentează ironizând: "Dar eu?... ce căutai eu să mă vâr în joc? Căci trebuie să marturisesc, că dacă mi se întâmplă neplăceri, e vina mea. De ce nu m-am dus să intru în cluca lui Stan? Ce mai "ilustru maestru" aș fi fost, totdeauna tânăr, vecinic verde", ca spanacul, "român cu adevărate idealuri"! Și ce primiri! Ce aplauze! Ce banchete! și pupături la sosire, și batiste stoarse de lacrimi calde, fălfăind la plecarea țugului!... Țucute numa!"

Și după ce îi șarjază pe intelectualii, care sunt singura

rațiune de a fi națiunii întregi, care împart diplome de merit artistic și literar, și decretează genii, se declară că a isprăvit o dată pentru totdeauna cu Stan, și că a intrat slugă la Bran, pentru că se pare "casa lui cinstită și omul om de omenie."

Acesta este finalul unei încercări de împăciuire, care s-a dovedit a fi infructuoasă. Problema relațiilor dintre români și maghiari a rezolvat-

putut constata singur cât de amar s-a înșelat. Cât privește cealaltă încercare, de a împăca pe arădenii dezbinați, aceasta era justă, și de o imperioasă necesitate. Dar și aici pornește greșit, adoptând de la început tonul polemic, și mai ales, situându-se cu premeditare, de partea unuia dintre beligeranți. Prin aceasta nu numai că a zădărnicit împăcarea, dar se pare că a și atâr-

certurilor de la Arad, spunându-i împăciutor: "-Nu tu ești termita, mă!"- și adaugă semnificativ: "Mare hoț și Laci ăsta!"... Iar într-o scrisoare, adresată tot lui Ciorogariu la 21 martie 1912, după ce îi mulțumește pentru publicația trimisă (probabil broșura "Spre prăpastie" apărută în 1911), notează că această publicație: "imi clatină din temelii părerea ce aveam despre stările de la voi. Ciudată lume, ce-i drept! Dumnezeu să o facă normală, așa ca stările regionale să se potrivească legilor universale de dreptate și omenie"...

Cu toate firele încălcite ale acestei afaceri și exceptând chiar rezultatul ei negativ, impresia noastră este că marele scriitor a investit în ea mult suflet, dar că a ratat-o din lipsă de previziune politică, nefiind orientat și înfometat suficient asupra stărilor din Transilvania. De aceea socotim că alături de intervenția demnă din "1907 din primăvară până-n toamnă", unde Caragiale dă dovadă de înalt patriotism, și această încercare de naivă diplomatie, constituie tot un act patriotic, care ni-l arată pe marele autor al "Scrisorii pierdute", iubitor de nația sa și dornic de a-și da obolul personal la lucrarea cea mare, a formării națiunii române.

Lucian Emândi

CARAGIALE ȘI ARADUL

(IV)

o peste câțiva ani istoria, cu mersul ei implacabil și ireversibil, iar împăcarea dintre cele două grupuri antagoniste din Arad, o realizează în anul următor Constantin Stere.

Caragiale a eșuat pentru că s-a lăsat antrenat într-o acțiune, fără să-i cunoască toate dedesubturile și toate coordonatele. Poate că - supremă ironie a vieții politice, pe care a caricaturizat-o în atâtea dintre operele sale, disecând-o adânc cu bisturiul mușcător al cuvântului, s-a răzbunat. Dacă ar mai fi trăit câțiva ani, ar fi

spiritele mai tare, pentru că o dată cu colaborarea lui Caragiale, Românul devine tot mai agresiv, iar polemica între cele două ziare tot mai pătimașă. Se pare că însuși Caragiale și-a dat seama de pașii greșiți pe care i-a făcut, pentru că după articolul "Stan și Bran" încetează colaborarea la Românul, renunțând la misiunea de împăciutor pe care și-o asumase. De altfel în vara anului 1911, la serbările semicentenarului Astei, de la Blaj, încearcă să se scuze în fața lui Roman Ciorogaru de implicațiile

MĂRTURII ALE PERMANENȚEI ȘI SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI ÎN MUNȚII APUSENI

(Biserica "Sf. Gheorghe" (1421) și mănăstirea "Sf. Nicolae" (1429) din Lupșa)

(urmare din nr. 8-10)

Construită cu pereți înalți, cu silueta suplă, cu acoperiș de șindrilă în pante mari, unic peste pronaos și naos și cu un altul peste altar, biserica nu mai păstrează astăzi nimic din vechiul decor parietal din cauza tăvănuirii în casete la naos și altar, care a înlăturat vechea pictură, în 1694. Pe o casetă a tavanului din absida altarului, care a înlocuit vechile bolți de lemn se află inscripția în latină: Anno Do(mi) Ni Nostri Iesv Chr (Is) Ti 1694 Die 1 Decembrie Hoc Tectum Templi Factum per Iohannem Soymosinum et per Stephanum Gyarfás De Thorocko Szengyog 1694 (în chirilică).

Pictura din casetele plafonului este executată cu motive decorative în stil renescentist, iar casetele din naos sunt pictate cu elemente florale și vegetale stilizate, fără motive religioase.

Un interes deosebit prezintă icoanele din biserică, în special cele ale vechiului iconostas, conservate în condiții foarte bune, a căror valoare artistică a fost pusă în lumină de reputatul profesor Dr. Marius Porumb (AMN. XVI, 1979), și care sunt o expresie a artei picturale transilvănene medievale. Dintre aceste icoane, trei se păstrează în muzeul local din Lupșa. Iconostasul este o capodoperă de sculptură veche și de pictură bisericească.

Amenințată cu distrugerea în 1762-3 de către ostașii lui Bukow, biserica mănăstirii din Lupșa este salvată de urgie la intervenția episcopului unit Petru Pavel Aron, originar din Bistra, care cere în schimb monahilor de aci, alungarea călugărului Procopie, pentru a proteja mănăstirea.

Din anul 1832, biserica mănăstirii Lupșa devine biserică parohială. În fiecare an, la 14 septembrie ea adună pe credincioșii din munții Apuseni și din alte părți ale Transilvaniei și îi întărește în dreapta credință prin sărbătoarea hramului, care grupează aici numeroși credincioși.

Acest prețios giuvaer al artei feudale românești, care a înscris în

bârnelor sale de lemn cu sudoare, cu sânge și cu nădejdi în vremuri mai bune, tot clocotul vieții și luptei poporului român transilvan, alături de biserica "Sf. Gheorghe", sunt mărturii ale permanenței și spiritualității noastre românești, de la citorirea cărora se împlinesc în acest an mai bine de cinci veacuri și jumătate, sunt făcliile nestinse prin năpraznele vremurilor care au luminat viața românilor de aci și de cares-au spart, neputincioase, valurile celor ce au încercat să ne abată de la temeiurile obârșiei și credinței noastre.

✠ Episcop EMILIAN
Arădeanul

Din vremea uceniciei

Venea puhoiul, iadul, focul, scrumul și cenușa, venea pustiul cu moartea de mână, cu bubuit de tunuri și scrâșnit de șenile. Cine putea, o lua la fugă; cine nu, rămânea să fie strivit. La Hotin era un cămin de ucenici, care s-a retras la vreme din calea groazei frontului și până la Arad nu s-a mai oprit. Aici, ucenicii au fost primiți la căminul din Piața Împăratului Traian nr. 3 (mai târziu Piața Pompierilor) au dormit câteva zile și nopți în șir, fără ca cineva să-i deranjeze. Să-și tragă răsuflarea, să se odihnească, să respire aerul de aici, nevicat încă de focul nimicitor.

Doamne, ce băieți frumoși erau! Parcă i-ar fi ales cineva pentru garda regală. Înalti, spătoși, cu o sănătate robustă. Majoritatea erau blonzi, cu ochi ca seninul cerului. Veseli, prietenoși, au început repede să muncească la diverși patroni și erau apreciați pentru hărnicia și cinstea lor. Ne-am legat sufletește și, în timpul liber, eram împreună la cinematograful, pe malul Mureșului sau pe stadionul „Gloria”. Pe atunci nu era UTA, nici stadionul ei. Cei din Hotin erau mari iubitori de fotbal și șah.

Pe la mijlocul verii lui '44 eram deja toți ca frații, deși unii au fost atrași deja în partide diferite. Carp Alexandru era de-al comuniștilor. Când mâncarea nu era bună, devenind imposibilă, el și câțiva de-ai săi luau drumul partidului, cu dovezi de netăgăduit. Atunci venea cineva de la partid, îl scutura bine pe

răspândeau ziare și afișe, vorbeau frumos despre nimic. Țărăniști nu erau în cămin, în ciuda faptului că aproape toți ucenicii proveneau din familii de țărani.

Toate ar fi fost bune și la locul lor, dacă într-o bună zi n-ar fi venit un ordin ca cei din Hotin să se întoarcă neapărat și urgent acasă.

CEI DIN HOTIN

director și, câteva zile, lucrurile se schimbau. În loc de mămăliguță cu lapte, primeam lapte cu mămăliguță, în care viermii erau la fel de mulți. Marmelada nu se mai tăia cuburi, ci în dreptunghiuri și părea mai multă, dar numai părea. Ce-i drept, trebuie recunoscut, bucățelele de pâine din supă de chimen, care era nelipsită în fiecare dimineață, erau acum prăjite, ceea ce făcea să le mai dispară izul de mucegai.

Gheorghe Stefliuc era liderul grupului liberal. El nu-și făcea probleme cu viața din cămin. Liberalii, cu Vulpe în frunte, se țineau de discursuri, organizau întruniri,

Ordinul era foarte strict și toți trebuiau să se supună. În câteva zile, au primit haine, paltoane, încălțăminte, cămăși, pălărie, cravată, ciorapi, valiză - totul absolut nou. Unii erau nespuse de încântați, alții își dădeau seama că totul este o momeală, ca să-i ademenească în teritoriul ocupat, sub cizma rusească. Ordinul era însă ordin și nu se admitea nici o sustragere. Așa au plecat toți, într-o bună zi, în afară de Stefliuc, bolnav de plămâni, care a rămas să moară aici, la cei mai frumoși ani ai săi. Pe ceilalți i-am condus la gară, cu lacrimi în ochi. Despărțirea a fost nespuse de

dureroasă. Unde vă duceți voi Esipciuc, Ivaniuc, Musicov, Nisreanu, Țiganovschi, Tcaciuc, Zvincu, unde vă duceți voi toți, copii frumoși, prieteni buni? Desigur, unii credeți ce vi s-a spus, că mergeți acasă, la părinți, frați și surori! Nevinovată naivitate! Ați fost înșelați, mințiți cu nerușinare. Știu sigur că nici unul dintre voi n-a călcat ograda casei părintești, nici unul nu i-a îmbrățișat pe cei dragi. Trenul i-a dus până în hăul rusesc, unde au dispărut fără urme. Unul singur a scăpat, Constantin Pauliuc, care a sărit noaptea din tren și a rămas astfel în țară. L-am întâlnit, după 45 de ani, în stația de tramvai din fața Teatrului de stat. Ne-am recunoscut. Nu se putea să nu ne recunoaștem, oricât ne-a schimbat vremea. Eram doar ca frații. După ani de pribegie s-a stabilit pe meleagurile Bistriței, unde și-a întemeiat familie și unde e om respectat. S-ar duce acum acasă, dar casa părintească nu mai este. Părinții, frații, surorile - toți au fost ridicați într-o noapte și nu s-a mai auzit de ei. Scump și-ai plătit libertatea, dragul meu prieten!

In toamna lui '43, când am început ucenicia, era o vreme mohorâtă, prevestind parcă necazurile ce avea să le aducă peste noi războiul. Evreii dispăruseră aproape toți din oraș, iar în locul lor au apărut niște indivizi necunoscuți de nimeni. Erău refugiați din părțile Dobrogei. Întreprinzători din fire, îndată au schimbat firmele prăvăliilor evreiești și s-au așezat după tejghele. Și parcă anume pentru ei, în acea toamnă s-a înființat în oraș un cămin de ucenici. Bucuria țăranilor săraci, cu o casă de copii. Tata ne-a dat pe doi, să scape de atâtea guri. Fratele meu ajunsese ucenic la un cizmar, pe nume Crăciun. Norocul lui. De fapt, el întotdeauna a fost mai norocos ca mine. Eu am ajuns la patronul Ion Enache, care avea un magazin de fierărie, pe strada Putnei nr. 8. Nu avea copii. Nevastă-sa era doar oase și piele. Doar ochii îi luceau ca doi cărbuni aprinși. El avea un pântec până aproape de genunchi. Un nas ca o sfeclă cu rădăcina în sus, iar ca să poată privi într-o parte trebuie să se întoarcă cu totul, fiindcă nu-i îngăduia slăbina de la ceafă. Clientelă mai multă era marțea și vinerea, când prăvălia era

deschisă toată ziua. În celelalte zile bătea vântul. Mă puneam să mătur, să șterg praful, să ung cu petrol fierăria ruginită, care altfel nu avea trecere. Când terminam cu toate, ca nu cumva să mă plictisesc, mă puneam să scârțâi ușa. Avea probabil astfel senzația că-i vin clienții. Sau cine mai știe, că scârțâitul ușii îl făcea să ațipească cu burta

RĂZBUNAREA LUI MITRUȚ

deasupra tejghelei.

Dar iată cum ne luarăm cu vorba și am uitat că eu vreau să vă povestesc despre Mitruț, mai precis despre o răzbunare a sa și nu despre mine.

S-a întâmplat să fim la cămin cu paturile alături, în același dormitor nr. 1, iar la școală să stăm în aceeași bancă. Mitruț era mai puțin la trup ca mine. Un copil necăjit, dar isteț altele, ager la minte. Lăsase acasă nouă frați și venise să slujească pe unul care deschisese în oraș o cofetărie. O deschisese numai, deoarece evreul care plecase avusese grijă să pună lacăt. Cofetăria aceasta trebuia

să funcționeze de la ora șase dimineața. Patronul nu admitea nici un minut întârziere. Aceasta însemna că bietul Mitruț trebuia să se scoale la ora cinci, ca să aibă timp să măture, să ștergă praful de pe mese, să aprindă focul, să preia laptele de la omul care ajungea cu căruța exact la cinci și jumătate. Imediat trebuia să-l fiarbă, să pregătească ceaiul

nu dormea toată noaptea, ca să poată pleca la cinci cel mai târziu indiferent de vremea de afară.

Într-o dimineață, fiind și eu treaz, Mitruț m-a rugat să-l însoțesc la cofetărie, să-l ajut puțin la treburi. L-am urmat. Având cheile la el, a deschis repede și, în timp ce el mătura și ștergea mesele, eu am aprins focul și am pus o cratiță cu apă pentru ceai. A venit și omul cu laptele, pe care l-a luat în primire Mitruț și l-a așezat imediat pe plită. În sfârșit, totul era gata și stăteam amândoi cu ochii la ușă, să vină patronul. Mitruț a umplut o ceașcă cu cafea, s-a desfăcut la pantaloni, a scos cloanța și a început să învârtă cu ea în cafea...

-Ce faci, măi Mitruț?

-Săt, că vine!

A pus ceașca pe tavă și a ieșit în întâmpinare. Patronul i-a aplicat un picior în fund apoi a scos ziarul, și-a pus picior peste picior, a aprins țigara și a prins a sorbi din când în când din cafeaua aromată. Parcă o savura...

-Acum suntem chit - zise către mine Mitruț. Cum e bună ziua, așa și mulțumita...

LUCILIA DINESCU

SCRISOARE DIN ARDEAL

*In Ardeal apele curg liniștit
Struguri și pleacă ciorchinele grele pe masă,
Perele-clopotele grele, hânie-n văi a petit
Și-am ridicat stoguri de fân lângă casă.*

*Izvoarele se apleacă-n răcori,
Dealul mai amoroasă a mure coaptă;
Ne arcuim în salturi de căpriori
Și în porți mai sunt măici ce așteaptă.*

*Pădurile coboară la vale ca niște vulpi,
Luha-i ca un cal în buiestru,
Mă legăn de-a brazilor tulpi
Și-mi trag supărările de căpestru.*

*In Ardeal doinele torc liniștit
Zarea pe caiere lungi ca de fum.
Se mai aude câte-un lup hăituit
Și se vântură zeama de prun.*

*In Ardeal toate-s așa cum au fost.
Soarele-i cu statura înaltă.
Ne aprindem dimineața cu roș
Și ne punem busuioc la poartă.*

LECȚIE PRACTICĂ
DESPRE SEMNE

*Copacul
ce mi l-ai dăruit
își descântă florile pe trup nesățios de miresme.
Trși-i verzi
măsura prundul
și gesturi uitate
și traversează memoria.
Intind mâna în somn
să-ți mângâi
pleoapele grele de vânt
dar cuibul e gol
și degetele se lungesc
dincolo de ferestre.*

*Copacul complice
îmi rănește
cu așteptare pupila.*

"Cine este cărăbușul și cine
microbul cu chipul urât al

EMIL ȘIMĂNDAN: Domnule Ioan Alexandru, Aradul a devenit pentru dumneavoastră nu numai un loc de suflet, ci și un important loc de muncă, sunteți o prezență constantă la cele mai de seamă manifestări spirituale, poetice și politice care au loc în acest județ pe care-l reprezentați în Senatul României. În acest sens ați inițiat, la Castelul din Săvârșin, un seminar internațional pe tema: "STAT, NAȚIUNE, BISERICA - ÎN VIZIUNEA CREȘTIN DEMOCRATĂ" (19-21 iulie 1993). Ce v-a determinat să organizați, în colaborare cu Fundația Germană "HANNES SEIDEL", acest seminar internațional tocmai în județul Arad?

IOAN ALEXANDRU: Hotărârea de-a face acest seminar internațional la Săvârșin, în județul Arad, s-a formulat cu aproape un an în urmă, înainte de postul Crăciunului, când am făcut mai multe propuneri Fundației Germane "HANNES SEIDEL" să se implice în organizarea unor seminarii și simpozioane de importanță vitală, în momentul de față, pentru România. Am ales această temă pentru că ne aflăm într-o perioadă intens legislativă; în prezent se fac legi noi privind esența Statului, Națiunii și cu precădere Legea Cultelor, legată de Biserică. Deci,

când ființează deja în România, Fundația a organizat 56 de seminarii și simpozioane internaționale pe diferite teme arzătoare ale legislației, economiei și spiritualității românești. De fapt vă amintiți foarte bine că încă în anul trecut, 1992, am organizat în orașul dvs. în Arad, un simpozion pe tema: "CE ESTE DEMOCRATIA CREȘTINĂ?" Cel de al doilea simpozion din județul Arad, din vara acestui an, la propunerea mea a avut ca temă: "STAT, NAȚIUNE, BISERICA - ÎN VIZIUNEA CREȘTIN DEMOCRATĂ". Tot în acest context vă mai amintesc și simpozionul de la Bistrița-Năsăud, organizat tot la propunerea mea, pe tema "RELIGIA ÎN ȘCOALĂ", care a dus în final la realizarea unei legi organice privind introducerea religiei în școli.

E.Ș.: Să ne oprim mai pe larg la simpozionul organizat la Săvârșin!

I.A.: În cadrul acestui simpozion (unii l-au numit seminar) ne-am propus să dezbaterem câteva probleme ale existenței sociale, respectiv cum este structurat statul modern într-o societate? Cum se pune problema unei națiuni unite într-o Europă Unită? Cum se pune problema - cea mai importantă în fond, care trebuie clarificată de fiecare națiune în parte - spirituală, problema Bisericii? Toate aceste trei

Convorbire cu poetul și senatorul
IOAN ALEXANDRU

propunerea scrisă a acestui simpozion internațional s-a întâmplat, cum am subliniat, cu un an în urmă, iar începând din luna mai 1993 am trimis invitații în țară și în străinătate.

E.Ș.: Spre regretul multor participanți la simpozion, dumneavoastră nu ați putut fi prezent la această manifestare pe care ați inițiat-o, decât prin intermediul unei înregistrări pe casetă video, care a fost prezentată în fața participanților, la televizor. Care a fost motivul absenței dvs. fizice de la acest seminar internațional?

I.A.: S-a întâmplat ca Fundația organizatoare să aibă nevoie de mine să particip, împreună cu o delegație parlamentară română, la München, în Germania, la o întâlnire foarte importantă pentru creștin-democrația din România. Inițial am refuzat - din cauza seminarului de la Săvârșin - să plec în Bavaria, dar apoi mi-am dat seama că este cu neputință să mă sustrag de la invitația conducerii centrale a Fundației "HANNES SEIDEL", mai ales că partea germană cunoaște faptul că am studiat în Germania, că am fost bursier Humboldt și că stăpânesc bine limba germană. Desigur, după Revoluția din Decembrie '89 au mai fost inițiate asemenea vizite în Germania, dar nu la un nivel parlamentar, cum a fost cea de acum, după ce s-a constituit grupul parlamentar - de senatori și deputați - de prietenie româno-germană, grup al cărui secretar am fost ales eu! Încă de la începutul noii noastre întrvedere doresc să vă mai spun că Fundația "Hanns Seidel" poartă denumirea întemeietorului Partidului Creștin Democrat German și că ea are, în prezent, sediul pentru Europa de Est, tocmai la București! Iar în cele opt luni de

instituții fundamentale - fără de care existența socială a comunităților omenești este cu neputință - la noi în țară au fost puse sub semnul ruinării. O ideologie comunistă, care a vrut să fie a patra putere în stat a recurs la constrângerea oamenilor cu forța, până la crimă, să se subordoneze ei! Dictatura la care ne referim a făcut ca acești trei plămâni de flăcări ai ființei umane să se îmbolnăvească. Astfel, datorită acestei ideologii s-a îmbolnăvit Statul, s-a îmbolnăvit Națiunea și s-a îmbolnăvit Biserica!

E.Ș.: Am urmărit caseta video cu intervenția dvs. de la Săvârșin. Vă rog să vă referiți la esența conferinței prezentate.

I.A.: Esența intervenției mele se referă la reșezarea într-o ordine a sănătății a celor trei instituții. Am făcut o schemă, care este prelucrată din mai multe izvoare. Ea se referă la un principiu acceptat în lumea științifică și spirituală. Conform schemei la care mă refer, deasupra se află lumea cerească a spiritului de care trebuie să țină seama orice societate omenească. Noi, omenește, suntem creaturile peste care plutește acest nor al harului Dumnezeuiesc. Prima care se împărtășește din acest har este Basilica, care înseamnă împărăția oamenilor cu Dumnezeu. Apoi, între ceruri și noi apare instituția cea mai veche în fiecare popor: BISERICA. Ea a direcționat - în cazul nostru - puterile divine asupra națiunii române. Apoi, la 1330 apare Statul; apar acei cavaleri în haine basarabe, în haine occidentale, cruciații - cum îi numește Iorga. Deci, apare Statul, care, deocamdată este mic. Mai târziu apar și în Moldova cavalerii aceștia, care își sorb energiile din popor, își iau soldații din popor și tot de aici, din națiune, își iau dijma, zeciuiala

sau impozitul. Treptat se consolidează Statul, această instituție de foc care se tot umflă, care tot crește și încearcă să se identifice cu națiunea, iar Bisericii să-i tot absoarbă din puterile-i Dumnezeiești! După secole vine Revoluția Franceză. Iacobinii spun următorul lucru: "Biserica? Biserica suntem noi!". Și în Biserica Notre Dame pătrunde o femeie desfrănată, care ajunge apoi să moară în Italia. După Revoluție se face statuia ei. Iar Fecioara Maria cu Isus Hristos în brațe este soasă afară din Biserica Notre Dame, fiind înlocuită cu Zeița Rațiunii sub chipul unei femei desfrănate! Deci, Revoluția Franceză se identifice cu spiritualitatea și tinde să pună mâna pe națiune și să-i dea o orientare cu totul alta decât cea avută până atunci, să o scoată de sub raza de lucrare a lui Dumnezeu și să poruncească! Până la Hitler, nu mai este decât un pas! Așadar, biserica începe să fie ignorată după ce apare acest monstru, care este statul, care scoate bani, iar în sânul acestui stat apar dictatorii! Apare ideologia rasială a lui Hitler, iar la pol opus, cam în același timp, cucerește ideologia comunistă, de asemenea una totalitară și dovedite amândouă criminale și amândouă distrug legătura cu Dumnezeu! Ei spun "Noi suntem Dumnezeu!". Deci apare dictatura lui Stalin, iar mai târziu cea a lui Ceaușescu, în România, care avea același model de subordonare și control asupra tuturor. O directivă a P.C.U.S. suna cam așa: separarea bisericii de stat înseamnă, în comunism, distrugerea definitivă a bisericii și tot ce ține de biserică: S-a declarat război total bisericii de către ideologii care au apărut dintr-o dată ca viermii în slănină, să mă ierte Dumnezeu! Deci impozitele au hrănit acest stat în care au apărut dictatorii, acești monștri care au distrus aceste ființe fundamentale. Simpozionul de la Săvârșin a avut, în acest sens, un rol important; s-a discutat necesitatea refacerii ordinii care stăpânește în toate statele civilizate ale lumii, în care există un echilibru între cele trei puteri. Petru că statul, în toate țările civilizate, a revenit la poziția lui inițială, de slujitor, de apărător al Bisericii, dar și de slujitor și întăritor al Națiunii. Un american are, în acest sens, o formulare foarte bună: "Ce este statul? Statul este ocrotitorul pachetului de legi date de Dumnezeu, ca legile să fie puse în practică de Națiune!" "Vă dați seama cât de frumos sună această expresie! Deci există un pachet de legi date de Dumnezeu, pachet pe care statul are grijă să-l ocrotească cât mai bine, ca legile să nu fie desfigurare, ca ele să poată fi puse în practică de națiune! Un stat este cu atât mai puternic, cu cât este mai puțin vizibil. Într-un astfel de stat, națiunea și toată libertatea trece pe persoane umane, adică pe proprietatea privată, unde omul este liber și lucrează. Statul nu intervine decât acolo unde poate face mai bine ceea ce persoana, cu proprietatea lui particulară, nu poate face! În momentul în care o persoană particulară poate face tot atât de bine - aceasta-i legea democrației! - ceea ce face statul, acesta din urmă trebuie să-i cedeze locul, iar în momentul în care o persoană particulară este incapabilă să facă lucrul acesta, vine statul, care poate să facă mai bine și nu să distrugă!

E.Ș.: Care este, după opinia dvs., în acest raport situația de la noi din țară?

I.A.: Acest echilibru necesar, care a fost stricat la noi, trebuie refăcut; statul să-și reia rostul de slujitor mărunț și mod-

SPONSORI • SPONSORI • SPONSORI

S.C. Agroindustrial ARNO S.A.**plus irigații este egal recolte bogate**

De la bun început trebuie să precizăm că suprafața totală a Societății Comerciale ARNO este de 2518 ha, din care 2510 sunt irigate. De asemenea cele patru ferme vegetale, cu una dintre ele, care posedă și legumicultură este structurarea societății, care se prezintă la primul bilanț al anului cu următoarele rezultate, detaliate de dl. ing. Constantin Nistor, director al societății amintite, în cadrul dialogului înregistrat pe bandă magnetică.

-Deci care este situația la grâu, domnule director?

-De pe întreaga suprafață de 534 ha s-au recoltat 1880 tone de grâu, din care 980 tone au fost livrate la ROMCEREAL, 445 tone la SEMROM pentru sămânță, 250 tone au fost reținute pentru necesitățile proprii la însămânțări, iar 205 tone pentru plata acționarilor.

-Am înțeles că nici la orz și orzoaică nu stați mai prejos.

-Rețineți că de pe suprafața de doar 278 ha am obținut 870 tone de orz din care 697 am livrat la fabricile de nutrețuri combinate, adică la ARCOM din Gai, pentru necesarul AVICOLA, și la CECOMB de la Ceala. La orzoaică am avut 102 ha cu un total de 232 tone, din care 200 tone au fost livrate la Fabrica de bere ARBEMA și restul a fost reținut pentru sămânță proprie.

-Deci au mai rămas patru culturi de bază ale societății: porumb, floarea soarelui, soia și sfecla de zahăr. Să le luăm pe rând.

-Celor 574 ha ocupate cu porumb pentru boabe li s-au aplicat tehnologia specifică, care, a comportat, semănat, ierbicidat, irigat, aplicarea îngrășămintelor foliare, precum și o bună întreținere ceea ce va conduce,

estimativ, la o producție medie de 4500 kg boabe de porumb la hectar, adică la un total de aproximativ 2580 tone.

-Să trecem la floarea soarelui și soia.

-Chiar în aceste zile se recoltează floarea soarelui. În total avem 350ha și estimăm circa 2000 kg la hectar, ceea ce ar duce la peste 700 tone, care în principal se vor duce la ROMCEREAL. Concomitent suprafața de 120 ha cu soia se irigă în continuare, ceea ce cred că va duce la o producție de 1700 kg la hectar, adică circa 200 tone, care vor lua drumul depozitelor de la ROMCEREAL și SEMROM.

-Pe o suprafață mai mică aveți și sfeclă

Convorbire cu d-l ing. CONSTANTIN NISTOR, director

de zahăr.

-Da este adevărat. Nu avem decât 50 ha și sperăm la 30 tone pe ha, adică la 1500 tone care se vor îndrepta spre S.C. ZAHĂR ARAD S.A.

-Am înțeles că recoltele dvs sunt rezultatul irigațiilor. Ce ne puteți spune despre acest aspect deosebit de important al societății dvs?

-Sistemul nopstru de irigații funcționează ziua și noaptea. Apa de la IELIF Arad vine pe conducta principală, care alimentează 50 aripi de ploaie cu 850 de aspersoare. Media pe o aripă de ploaie este de 17 aspersoare. O aripă la o oră de funcționare înseamnă 100 mc de apă iar șase ore, perfect matematic, este de 600 mc.

-Pe lângă irigații de un real folos a fost și folosirea avionului la împrăștierea îngrășămintelor și a ierbicidelor.

-Avionul pe care l-ați fotografiat și care este al Aerobazei Timișoara. Avionul AN2 a fost pilotat de Ilarie Trif, Marius Ciupulică, precum și mecanicii Ion Nicolae și Smeu Burcă.

Folosirea lui a reprezentat pentru noi scurtarea timpului afectat acestei lucrări importante precum și asimilarea rapidă în sol a îngrășămintelor pentru cultură.

-Dacă îmi permiteți, pentru că văd că sunteți prea modest voi începe cu organizarea colectivului așa cum l-am cunoscut eu: ing. Constantin Nistor, director al S.C. ARNO Aradul Nou S. A., ing. șef Mircea Oală și șefii de ferme, inginerii Ioan Andru (ferma nr 2), Adrian Faur (ferma nr 3), Mircea Suboversky (ferma nr 8), Valer Popa (ferma nr 1).

-Eu aș spune pe primul plan la factorul om pe muncitorii permanenți dintre care țin să

semăna orz, grâu și orzoaică.

-Un loc aparte îl ocupă la d-voastră atelierul mecanic.

-În primul rând ing. Marinel Goldiș cel care conduce atelierul specializat în reparații și întreținere a instalațiilor de apă și mulș este unicul din județul Arad pentru fostele I.A.S.-uri. Aici se repară pompele, aparatele de mulș pentru toți beneficiarii de oriunde ar veni și se confecționează garaje pentru persoane particulare. Dar pentru societatea noastră mai presus este de atelierul principal care îl are în frunte pe ing. Radu Haidu, mecanicul șef al S.C. ARNO. În perioada actuală pe lângă montarea combinelor pentru floarea soarelui aici se mai fac reparații curente și la tractoare și la utilaje. Toate reparațiile societății se fac aici la noi la S.C. ARNO S.A.. Organizarea noastră pe ferme, sectoare, transportul propriu presupune un personal bine pregătit, care nu trebuie sprijinit din afară.

-Aproape de transporturi, pentru final, care sunt mijloacele auto, dar mai ales oamenii care conduc?

-Avem cinci autobene și opt rutiere care asigură necesarul de transport. Ele sunt conduse de Petre Moise, Alexandru Rus (autobene), Ioan Pop, Floarea Roșca, Ion Vedinaș (rutiere), ca să-i amintesc doar pe cei mai importanți.

-Noi vă mulțumim pentru tot ce faceți pentru a asigura cele necesare traiului nostru al tuturor!

Convorbire realizată de

George MANEA și Ion SAVU

ICIM ARAD - un model în construcțiile arădene

Transcriem dialogul purtat cu domnul inginer IOAN FAUR, director la ICIM Arad o unitate model în construcțiile arădene.

- Unde v-ați născut domnule director?

- În comuna CHISINDIA, județul Arad.

- Când anume?

- La 25 septembrie 1953.

-Deci în zodia Balanței. Studiile efectuate?

-Liceul la Sebiș, Facultatea de construcții civile și industriale la Timișoara. După ce am absolvit-o, în anul 1977, am fost repartizat la fostul ICMJ Arad, actualmente CONSTAR. Din anul 1984 sunt aici, la ICIM Arad, unde am fost inginer șef din anul 1989 iar din 1991 sunt director.

- Copii aveți?

- Da. Un băiat în clasa a șaptea și o fetiță în clasa a treia.

- Să vă trăiască.

- Mulțumesc.

-Să revenim la construcții. Cred că profesunea va fost călăuzită de gospodarii din comuna CHISINDIA, unde mai toți știu să ridice case, porți, anexe tradiționale.

-Da. De mic am crescut alături de acei oameni minunați, foarte buni meșteri dar modesti. Tăcuți dar cu mâini de aur.

-Să trecem la specificul ICIM-ului.

-Noi ne desfășurăm activitatea pe teritoriul municipiului Arad. Avem lucrări de toate categoriile, în principal mari obiective social-culturale, mai puțin lucrări industriale, care dețineau ponderea înainte de 1989.

- Care sunt cele mai importante obiective la care colectivul dumneavoastră

și aduce aportul direct?

- Sunt obiective deosebite pentru județul Arad dar și de interes național. În primul rând am menționat Fondul Proprietății Private o clădire de tipul p+6, modernă cu un aspect aparte în peisajul urban. Alt exemplu, este Biserica baptistă MARANATA din Micălaca. Ea cuprinde biserica propriu-zisă, corpul central care beneficiază de un amfiteatru cu 1200 de locuri, unde se vor desfășura adunările credincioșilor. Celelalte două corpuri cuprind spații de cazare adică 10 camere tip hotel, două apartamente spațioase, între care sunt încastrate curți de lumină, apoi o sală foarte mare numită "sala nunților", săli de lectură și altele. Al treilea corp cel care va da personalitate întregului edificiu va face deschiderea spre Piața Podgoria, accesul la biserică fiind de mare efect arhitectural, impunând și prin ținuta artistică.

-Când au început lucrările la acest obiectiv?

- În septembrie 1991 au demarat lucrările iar finalul este preconizat pentru anul viitor. Realizarea lui este certă în ritmul prevăzut și cu o grijă deosebită pentru calitatea lucrărilor.

-Dar la FRE Arad ce construiți?

-O clădire de tip P+4 care va conduce spre centralizarea telecomenzilor la instalații electrice de 20 volți și de înaltă tensiune. Ea va fi și pavilion administrativ.

- Care ar fi construcția aflată pe ultima sută de metri?

- Ar fi Banc-post, care s-a ridicat văzând cu ochii iar acum a trecut la finisare.

- Eu aș propune, dacă sunteți de acord, să ne oprim deocamdată și să amintim pe câțiva dintre cei care conduc lucrările prezente.

-De acord. La Biserica baptistă MARANATA conducerea lucrărilor este încredințată maestrului TAIȘZ STEFAN și

tehnicianului constructor KREBS ERNST, punctul de lucru de la FRE este coordonat de KREBS ERNST, sediul Banc-post îl are drept dirigitor pe subinginerul MIRCEA MAIER. O lucrare, pe care nu am pomenit-o, este Biserica pentecostală din Grădiște, care este condusă de subinginerul IOAN FLORE și GH. FIZIDEANU. De asemenea lucrările de instalații electrice de la toate obiectivele sunt în grija maestrului TEODOR FIZIDEANU iar cele de încălzire și sanitare intra în atribuția subinginerului FLORENTIN IANCU.

-Și totuși acum construcții industriale nu aveți de lucru?

- Ba da dar ponderea nu mai este cea care a fost în trecut. În zona Vlaicu avem 72 de apartamente pentru persoane particulare iar la S.C. ARMOPAN S.A. suntem în execuția refacerilor de acoperișuri, la secția a treia din Piața Romană am terminat consolidarea fabricii de pâine de acolo, la CET Arad am ridicat două rezervoare a 10.000 de m.c. a căror beneficiar este RAC-ul.

-De unde vă propuneți materiale de construcție?

- Un răspuns general ar fi din toată țara. La beton cimentul de la ALEȘD (Bihor), BCA-urile pentru zidire de la Oradea, cărămida de la Pâncota, dar este foarte proastă, nu are calitatea corespunzătoare, așa că acum ne-am fixat spre cea de la Lugoj, oțeluri, fier beton de la BRĂILA și Hunedoara, cherestea de la MOISEI și BAIĂ BORȘA, tuburi de la IAȘI, tabla de la GALAȚI ș.a.m.d.

-Câți angajați aveți la ora de față?

-Acum avem 285. Dintre ei 50 sunt la transporturi și utilaje specifice, 60 de persoane la resortul de producție industrială.

- Poate ne spuneți ceva de greutățile pe care le întâmpinați.

-Greutățile noi ni le facem prin nepăsarea și comoditatea unora.

-Nu la acestea mă refer, care cred că sunt minime.

-În mare ne împiedicăm de blocajul financiar. Dar mai bine să vorbesc doamna NATALIA MOHOLEA, contabilă șefă.

-În anul 1992 beneficiul nostru a fost de 32 de milioane de lei la o producție de 380 milioane lei. Cred că în acest an o să depășim miliardul iar beneficiul poate să fie de 200 milioane de lei.

-Dar capitalul social al societății la cât se ridică?

-Cele 270 de milioane constituie o bază foarte bună pentru o privatizare rapidă. Dar deocamdată legile actuale sunt o frână.

În cele din urmă am ajuns la Baza de producție proprie de pe strada 6 Vânători, unde am văzut la concret cum se realizează prefabricatele. Erau acolo domnul maistru MIHAI SELEJAN, domnul subinginer IOAN DAN, domnul VIOREL CRIȘAN și domnul inginer DAN DRAGAN.

Ne-am despărțit cu greu de acești harnici constructori, mereu prezenți pe frontul ridicării aspectului ediliter al municipiului Arad, pentru înzestrarea lui cu noi obiective mai impunătoare, mai aspectuase, care să dea o nouă față acestui oraș de graniță, din vestul ROMÂNIEI pe care o dorim să prospere.

Convorbire realizată de

George MANEA și Ion SAVU

R

SPONSORI • SPONSORI • SPONSORI

S.C. "LEGUMICOLA" S.A. - Pecica

Domnul director LIVIU NADIȘ este nu numai un talentat și bine pregătit inginer agronom, ci și un autentic poet și ziarist! S-a născut în anul 1952, în Bihor, într-un sat de deal, la Copăcel. Primele clase le-a urmat în satul natal, după care a urmat Liceul "Emanuel Gojdu" din Oradea, secția reală, deși avea înclinații umaniste. Își amintește că pe vremea studiilor liceale, în școală se punea un accent deosebit pe limba rusă, materie însă care nu "s-a prins" de tânărul elev, motiv pentru care s-a orientat către secția reală. Din perioada liceului datează primele sale încercări literare, debutul poetic realizându-se în revista "Țara visurilor noastre", editată de elevii și profesorii liceului. Această activitate literară, la care s-a adăugat apoi cea publicistică, a continuat în anii studenției, la Institutul Agronomic din Timișoara, unde a fost mai întâi redactor la revista "AGRARIA", apoi redactor și în ultimii trei ani de facultate redactor șef adjunct la revista "FORUM STUDENȚESC", editată de Centrul universitar Timișoara.

-Domnule ing. Liviu Nadiș, în ce an ați absolvit facultatea și unde ați fost repartizat în producție?

-Am absolvit Institutul Agronomic din Timișoara în anul 1977 și am fost repartizat la Pecica, în județul Arad, la IAS-ul din localitate. Firește, aș fi dorit o repartitie în județul Bihor, unde m-am născut, dar nu au existat posturi libere. Vă mai pot spune că eram deja logodit cu o colegă de facultate, și urma să mă căsătoresc.

-Logodnica de unde era?

-Dintr-un sat de lângă Drăgășani.

-Deci ați ajuns în Pecica!...

-Da, am venit amândoi la Pecica. Director era, pe vremea aceea dl. Târlea pe care a trebuit să-l așteptăm o zi întreagă, întrucât la data sosirii noastre nu se afla în localitate. În fine, după o zi și-a făcut apariția un bărbat brunet, care ne-a primit, promițându-ne încă de la început locuință. Deoarece noi nu cunoșteam localitatea, nu am întrebat unde vom lucra, crezând că vom rămâne în Pecica. Surpriza a fost însă foarte mare, chiar neplăcută, în momentul în care ne-am prezentat, toamna, la posturi. Aveam cu noi niște geamantane

Interviu realizat de

E. Șimăndan

Fotografii de Al. Marianuș

mari, pe care le purtasem cu noi în studenție, în care se aflau toate lucrurile de care avem nevoie. Abia în momentul acela am aflat că de fapt noi nu vom locui și munci în Pecica, ci într-o comună de pe granița de vest a țării, la Peregul Mare, unde unitatea avea mai multe ferme vegetale! Ni s-a pus la dispoziție o dubiță, în care am urcat împreună cu soția, fiind transportați la Peregul Mare. Surprizele au continuat în lanț. În ziua în care am ajuns la Pereg, era duminică, în comună era o sărbătoare locală, numită "chirvai". Nu ne-a primit nimeni. Cei mai vechi, se aflau la petrecere și mâncau mici la tarabele deschise cu acest prilej. Am fost îndrumați să participăm și noi la acea sărbătoare. Dar nouă nu ne ardea de petrecere, după drumul lung pe care l-am făcut, am cerut să fim duși cât mai repede spre blocul unde urma să locuim, să ne odihnim! Așa a fost debutul nostru la locul de muncă, după absolvirea facultății!

-Este o amintire pe cât de "frumoasă", tot așa și de nostimă!... Câți ani ați rămas în Peregul Mare?

-Șase ani, până în 1982, când am fost numit inginer șef la fostul CUASC din Pecica. După alți trei ani am ajuns inginer șef la Asociația legumicolă din localitate, iar ulterior am fost numit director!

-Funcție pe care o dețineți și astăzi!

-Exact!

-Ce ne puteți spune la aproape patru ani de la evenimentele din decembrie '89 despre societatea comercială pe care o conduceți?

-Din păcate s-au schimbat multe lucruri. În mod concret vă pot spune că din specificul nostru, de cultivare a legumelor, a rămas foarte puțin!

-Vă rog să explicați cele afirmate!

-De fapt a rămas experiența noastră! Iar dacă tranziția

Convorbire cu domnul ing. LIVIU NADIȘ, directorul societății

continuă în aceleași condiții ca și în prezent, există riscul să rămână legumele doar în titlul societății! Dar să fiu mai concret, așa cum mi-ați cerut. Din cele 3043 ha., cât am avut înainte de 1989, mai deținem în prezent doar 1619 ha. Restul a fost preluat de către cetățenii din Semlac!

-Din cele 1619 ha., cât aparține acționarilor pe care-i aveți?

-Acționarii dețin o suprafață de 320 ha., iar restul este al societății.

-Vă rog să vă referiți la profilul actual al societății.

-Dacă înainte de 1989 cultivam legume pe o suprafață de 80 la sută, astăzi cultivăm legume doar pe o suprafață de 15-18 la sută! În al doilea rând doresc să vă spun că ne-am orientat în mod deosebit către legumele care nu mai sunt perisabile. Cultivăm ceapă, mazăre, fasole și foarte puține tomate. De asemenea mai cultivăm ardei, tot pe o suprafață mică.

-Care sunt celelalte culturi?

-Cartofi (100 ha), ceapă (peste 100 ha.), grâu și orz.

-Ce producție ați avut la grâu?

-Peste 4500 kg. la ha!

-Sunteți mulțumit de această producție?

-Suntem destul de mulțumiți, având în vedere că această recoltă reprezintă, în planul veniturilor, un plus față de venitul pe care ni l-ar fi adus legumele! Motivele sunt multe și cred că nu este cazul să le analizăm în cadrul acestui interviu. Amintesc doar faptul că fabricile de conserve de legume continuă să se afle într-un blocaj financiar, motiv pentru care și-au redus producția de conserve, iar în ceea ce privește comerțianții particulari, aceștia practică, prin liberalizarea prețurilor, un adaos comercial ce întrece veniturile pe care le obținem noi! Este un lucru nefiresc, motiv pentru care, cum v-am spus deja, ne-am orientat producțiile spre alte culturi decât cele de mai înainte.

Consider că liberalizarea prețurilor, într-o piață bolnavă nu face decât să lovească pe de o parte în producători, iar pe de altă parte în cumpărători, în oamenii de rând!

-Câți angajați are societatea dvs. în prezent?

-Avem 140 de angajați permanenți, la care se mai adaugă muncitorii sezonieri.

-Cât câștigă un muncitor?

-Între 60-70.000 lei. În ceea ce privește plata acționarilor, aceștia se bucură de absolut toate drepturile prevăzute de lege.

-Cum stați cu utilajele?

-Avem absolut tot ce ne trebuie pentru cultivarea suprafeței care ne-a rămas după revoluția din decembrie '89.

-Vă propun să revenim la munca și viața dumnevoastră și la familia pe care o aveți!

-Am doi copii, o fetiță și un băiat.

-Câți ani au?

-Fetița este în clasa a X-a la liceul din Pecica, iar băiatul are 3,5 ani!

-Să vă trăiască!

-Vă mulțumesc! Soția lucrează împreună cu mine în această societate comercială pe care o conduc.

-Domnule director, la 41 de ani vă considerați un om realizat în viață?

-După mine, realizarea unui om în societate trebuie să-și urmeze cursul firesc al vieții. Succesul ori insuccesul unui om de multe ori nu depinde numai de el, ci de o serie de alți factori din jurul său. Funcția de director îmi macină foarte mult timp. În ceea ce mă privește nu consider că această muncă este una privilegiată! Această funcție îți cere un consum interior foarte mare. Am fost întotdeauna adeptul unui sistem deschis. Personal consider că un conducător trebuie să aibă curajul să spună nu numai "da", ci și "nu"; ori de câte ori situația o cer! Poate din acest motiv, nu ești întotdeauna "cel mai bun om" în fața subalternilor!

-V-ați stabilit definitiv în Pecica? Nu vă mai întoarceți în Bihor?

-Da, m-am stabilit definitiv în Pecica, deși copiii au crescut mai mult la părinții mei, în Bihor! De pildă cel mic, după ce se termină vacanța, se va întoarce la bunici, în Bihor!... Mi-am înjghebat o gospodărie proprie, de mai bine de trei ani o casă în Pecica, unde cresc animale și păsări ca orice gospodar fruntaș din această comună arădeană!

-Vă mulțumesc!

-Și eu vă mulțumesc!

SPONSORI • SPONSORI • SPONSORI

S.C. "AGROINDUSTRIALĂ" FÂNTÂNELE

La începutul acestei veri ne-am aflat într-o documentare mai amplă la S.C. "Agroindustrială" Fântânele, unde i-am avut ca interlocutori pe domnii ing. TRĂILĂ DOMAN, director, și ec. IANCU ALDEA, director economic. Astfel, după ce am aflat că unitatea a obținut la orz o producție cuprinsă între 3500 și 4000 kg. la ha, la orzoaică -cultură afectată de grindină-3000 kg. la ha, iar la cultura grâului, producțiile sunt cuprinse între 4000 și 3000 kg. la ha. Acolo unde a bătut grindina, recolta a fost de numai 1000 kg. la ha, deci o producție medie la grâu de circa 3000 kg. la ha, care, comparativ cu anul trecut este mai bună.

Iată răspunsurile primite:

-Ce ne puteți spune despre structura culturilor?

-În fiecare fermă structura culturilor este diferită, în funcție de asolamentul pe care l-am conceput. Pe ansamblu, ponderea păioaselor se situează la 40 la sută, apoi 20 la sută constituie baza furajeră, iar restul o formează prășitoarele, respectiv porumbul și floarea-soarelui. În acest an avem 750 ha cultivate cu floarea-soarelui, o cultură foarte rentabilă, care în anul trecut ne-a salvat financiar! Mai amintim că avem 750 ha cultivate cu porumb, cultură care, de asemenea, este frumoașă.

-Ce suprafață irigați?

-Putem iriga, zi și noapte, o suprafață de 300 ha porumb. Recentele ploii au fost foarte bune, iar în cazul în care ploile vor lipsi în luna august, vom continua să irigăm culturile prășitoare cu mijloacele pe care le avem. Revenind la cerealele păioase, menționăm că în acest an am cultivat 500 ha orz, 420 ha orzoaică, 1150 ha grâu și 370 ha ovăz.

-În câte zile veți termina recoltatul grâului?

-În opt zile, depinde foarte mult de cum ne va ajuta timpul. Vom acționa cu 19 combine, gata pregătite pentru seceriș, la care se vor mai adăuga încă două combine noi, moderne, GLAS - DOMINATOR, pe care le-am cumpărat în cursul acestei veri și pentru care am achitat deja 300.000 DM, urmând să mai plătim încă 150.000 DM. Ne-a costat enorm de mult vama, am plătit circa 30 milioane lei, deci valoarea a șapte tractoare românești!

-Ce calități au aceste combine la care v-ați referit?

-În primul rând aș dori să vă spun că o asemenea combină înlocuiește între 5 și 8 combine românești. Este foarte important gradul de pregătire profesională al celui care lucrează pe o asemenea combină, care poate să fie asemănată cu o uzină întreagă! Poate recolta fără pierderi, între 25 și 40 ha.

-Cu această prezentare a combinelor, iată că ajungem la sectorul mecanici...

-În general avem o dotare tehnică bună, posedăm 80 de tractoare, dintre care 60 sunt folosite pentru câmp, iar restul în zootehnie și la transport. Încărcătura pe un tractor este de 100 ha.

-În ce stare se află tractoarele?

-Într-o stare bună, cu ajutorul lor reușim să ne efectuăm, în mod integral, lucrările agricole în toate anotimpurile anului întrucât în cadrul societății noastre mecanizarea este de peste 90 la sută, noi am numit sectorul mecanic INIMA UNITĂȚII.

-Pornind de la cele afirmate de dvs., cât câștigă un mecanizator?

-Nu am făcut diferențieri de salarizare. În ceea ce privește salarizarea mecanizatorilor, ea este stimulată, în acord, în perioada de recoltare, fiecare combainier primește 0,5 la sută din cantitatea recoltată.

-Cât ar veni acest 0,5 la sută în cifre?

-Dacă recoltează pe zi 20 tone, mecanizatorul are 100 kg. grâu. Înmulțiți 100 kg. cu 100 lei (costul unui kg. de grâu) și veți constata că un bun muncitor câștigă pe zi 10.000 lei! Credem că este o sumă cât se poate de frumoasă!

-Unitatea dvs. a fost cunoscută, de-a lungul anilor, ca una cu un puternic sector zootehnic. Care este situația în momentul de față?

-Doresc să spun cu titlu de mândrie că suntem singura unitate din județul Arad care nu și-a redus efectivele de animale. Avem și astăzi tot 2300 de capete de animale, din care 1000 capete vaci de lapte, iar restul tineret.

-Cât lapte dau vacile dvs.?

-În prezent dau, în medie, 9 litri de lapte pe cap de vacă, încât putem livra, zilnic, circa 8000 litri lapte la ICIL Arad.

-Despre starea de sănătate a vacilor ce ne puteți spune?

-Din păcate nu ne putem lăuda la acest capitol decât cu o singură fermă sănătoasă, respectiv ferma de 300 vaci de la Zăbrani. Restul de 800 de vaci sunt bolnave de TBC și leucoză. Noi am întocmit deja o documentație în vederea asanării acestor vaci, urmând să aducem din import o rasă mai bună, care să dea 25-30 litri de lapte pe cap de vacă într-o zi.

-Pentru asemenea vaci, credem că este nevoie de un

Ioan Savu, reporter, ec. Iancu Aldea, director economic, și ing. Trăilă Doman, director

confort mai deosebit...

-Avem condiții foarte bune ca să realizăm confortul cerut unor asemenea vaci. De asemenea vă mai pot spune că dacă reducem efectivul de la 1000 vaci de lapte la 2-300 capete, reducem și poluarea, iar din punct de vedere financiar ne rezolvăm mai bine conturile.

-Ce reprezintă pentru dumneavoastră zootehnia?

-O sursă imediată de bani!

-Multe unități fug de zootehnie. Dumneavoastră, dimpotrivă, aveți foarte mare grijă de acest sector!

-Cei care fug de zootehnie o fac pentru motivul că nu au

Convorbire cu domnii ing. TRĂILĂ DOMAN, director, și ec. IANCU ALDEA, director economic

furaje suficiente. Noi nu ne putem plânge de acest lucru, deoarece suntem, în același timp și o unitate producătoare de furaje, deci noi ne acoperim necesarul de furaje, fără să fim nevoiți să le cumpărăm! Revenind la întrebarea dvs. anterioară, vreau să mai subliniez nu numai faptul că avem o sursă imediată de bani, ci și că ea este foarte sigură. De exemplu noi obținem în prezent, în urma valorificării laptelui la ICIL 28 milioane lei, ceea ce reprezintă jumătate din salariul oamenilor. Peste câteva luni, pe măsură ce crește inflația, va crește și prețul de achiziționare a laptelui. Dar vor crește și salariile! Fără acest sector zootehnic, ne-am descurca mult mai greu. De pildă, în anul trecut am vândut grâul cu 40 de lei kilogramul. După o lună prețul grâului s-a mărit la 80 lei/kg., iar noi am rămas în pagubă. Dacă nu am fi avut sectorul zootehnic, nu ne-am fi putut descurca cu salariile. Deci, gândul nostru nu este să ne îndepărtăm de zootehnie, ci să ne păstrăm pe mai departe acest sector! De ce? Răspunsul este foarte simplu, așa cum l-am sugerat deja, zootehnia este o sursă imediată de bani! Dar nu numai zootehnia, același lucru putem afirma și despre Ferma nr. 9 - Împletituri!

-O fermă de mică producție!...

-Exact, o fermă de mică producție, unde obținem, anual, peste 300.000 de dolari!

-Să înțelegem că este foarte rentabilă?

-În aparență așa este, dar, în realitate, rentabilitatea împletiturilor, la ora actuală, nu este foarte mare. Un produs împletit înglobează în el o manoperă de peste 70 la sută, deci nu am putea vorbi de o rentabilitate deosebită. Însă în condițiile actuale, când valoarea dolarului este în creștere, secția aceasta este deosebit de importantă pentru noi, asemenea sectorului zootehnic. Noi am păstrat valuta, reușind la începutul acestei veri să cumpărăm cele două combine moderne la care ne-am referit la începutul discuției noastre. În viitor dorim să mai adunăm valută pentru încă două combine.

-Deci, dvs., stați, cum se spune, cu creionul în mână, pentru a socoti de unde se poate câștiga cât mai mult!

Zootehnia și împletiturile constituie pentru societatea pe care o conduceți două surse sigure și importante de venituri. În câte țări exportați coșuri?

-În foarte multe. Mergem pe baza unor comenzi ferme cu vechii noștri beneficiari din Italia, Germania, Elveția, Grecia, Bulgaria, Austria și din alte țări pe care le deservim începând încă din anul 1952!

-Vă este frică de ziua de mâine?

-Nu ne este frică de ziua de mâine, ne gospodărim în așa fel încât să putem dormi liniștiți, că vom putea asigura și mâine toate salariile celor 700 de angajați pe care-i avem!

-Dar de acționarii dvs., cum vă îngrijiți?

-Ne îngrijim absolut de toată lumea. Dividendele constituie 45 la sută din profit. Iar din acest profit 18-19 la sută revin acționarilor. Cu prilejul adunării acționarilor s-a convenit ca plata să se facă atât în bani, cât și în produse, fiecare cum dorește. De data aceasta majoritatea acționarilor noștri doresc să fie plătiți în produse. Pentru noi este indiferent cum îi plătim, în bani sau în produse, însă pentru ei nu este același lucru, deoarece la iarnă produsele pe care le primesc vor fi mai scumpe decât în prezent.

-Ce cantitate de grâu va primi un acționar?

-Vom acorda 300 kg. grâu la ha. Cel care are, de pildă cinci hectare la noi, poate să primească 1500 kg de grâu! O asemenea cantitate, considerăm noi, este cât se poate de frumoasă, ea este suficientă pentru o familie cu doi copii!

-Ce ați mai dori să ne subliniați în finalul acestei interesante convorbiri?

-Ar mai fi încă multe lucruri de spus, dar o să mă opresc doar la o singură idee. Societatea noastră comercială este, în același timp și o unitate producătoare de grâu și porumb pentru sămânță. Astfel avem anual între 3-400 ha. cereale păioase pentru sămânță și 100-120 ha. porumb. Întrucât Guvernul a fixat prețul de 100 lei pentru un kg. de grâu, noi nu mai avem dreptul de negociere (cum a fost în cazul orzului), motiv pentru care vom pierde foarte mult, nu vom putea recupera nici măcar banii investiți!

-Cum se explică acest lucru?

-Foarte simplu. Pentru o asemenea cultură avem nevoie de 3-400 kg. îngrășăminte la hectar. Această cantitate costă 50.000 lei, la care se mai adaugă și costul ierbicidelor, ajungându-se la 60.000 lei, lucru ce nu mai corespunde cu afirmația că grâul românesc este plătit la nivelul pieții mondiale. Este o afirmație gratuită, prin care ni se aruncă praf în ochi, din moment ce grâul din import ajunge la prețul de 200 lei kilogramul! Dictarea prețului la grâu se face, după opinia noastră, în favoarea binișarului, care câștigă de pe munca și sudoarea noastră!

-Vă mulțumim!

Pagină realizată de:

E.S. și I.S.

Foto: Al. MARIANUȚ

R

SPONSORI • SPONSORI • SPONSORI

S.C. ARMIS S.A. prestează servicii și lucrări de mică industrie competitive pe orice piață

-Domnule director când a luat ființă societatea pe care o conduceți și de unde provine denumirea acestei societăți?

-Această unitate economică s-a înființat în anul 1982 și a fost cunoscută arădenilor sub denumirea de I.J.P.I.P.S. În luna ianuarie 1991, în baza legii 15, I.J.P.I.P.S.-ul s-a transformat în S.C. ARMIS S.A., denumire ce provine de la: Arad (AR), Mică industrie (MI) și servicii (S). Imediat după revoluție am desfășurat o activitate deosebit de diversificată și era dificil de găsit o denumire care să cuprindă tot, de aceea am considerat că ARMIS este o titulatură care cuprinde esența activității noastre.

-Care este sfera activității dumneavoastră de producție?

-După 1990 am avut o sferă de producție destul de mare, cuprinzând și prestări de servicii, repartizată în toate colțurile județului pe profil de: metal, lemn, materiale de construcții, confecții textile, articole de blănărie și diverse servicii: spălat și curățat chimic, reparații frigider, reparații radio-televisoare, ceasuri.

-Cum este organizată activitatea în cadrul societății?

-După anul 1991 au urmat o serie de divizări, în urma cărora unitățile din județ s-au desprins încetul cu încetul, constituindu-se în unități de sine stătătoare, în vederea realizării premiselor pentru o mai ușoară privatizare. Astăzi mai avem șase unități de producție, în administrare, pe profil de confecții metalice, mic mobilier și materiale de construcții. O parte a acestor unități se află în Arad, o altă parte în județ: Chișineu-Criș, Păuliș, Fintinele, având activitatea pe profile după cum urmează:

- Fintinele- fabrică de cărămidă,
- Chișineu-Criș - atelier de confecții metalice,
- Păuliș - carieră de piatră.

-Ca orice societate care vrea să se mențină pe piață o condiție sinequa-non este calitatea produselor. Ce preocupări aveți pentru asigurarea acesteia?

-Despre calitatea produselor noastre vă pot spune că dovadă a acesteia stau comenzile pentru export, practicate până nu demult, la mai toată gama de produse, fapt care arată că aceste produse sunt bine executate.

-Există produse pentru care se garantează buna funcționare a acestora, dați-ne câteva exemple.

efectuăm și mic mobilier, dar numai pe bază de comandă. Am primit comenzi mici de la particulari. Mobilier de acest tip am livrat timp de șase ani în Germania, acum nu mai facem export din cauza prețurilor. Genul nostru de produse de mobilier nu este căutat în cantități mari și de aceea am mers pe bază de comenzi.

-Cum poate să se adreseze o persoană particulară la dumneavoastră pentru a-și procura unul dintre produsele pe care le furnizați?

-Cel mai bine este să vină la sediu, situat în str. Hunedoarei nr. 42-44. Aici avem și un magazin de prezentare care pe lângă produsele

1 iulie salariul mediu este de 69.500 lei, salariu pe care până la această dată, cu mici excepții, l-am realizat.

-Ca societate pe acțiuni, care este deținătorul acestora?

-Suntem o societate pe acțiuni cu capital integral de stat, deci, singurul acționar este statul. În viitor dorim să ne privatizăm, astfel cele 30% din acțiunile noastre sunt la Fondul Proprietății Private I "Banat - Crișana", cu care dorim să realizăm unele investiții în viitor.

-Vorbind despre viitor, care sunt obiectivele acestei societăți?

-În prezent suntem în tratative cu o firmă străină pentru modernizarea fabricii de cărămizi de la Ceala. Scopul urmărit este constituirea unei societăți mixte în cadrul căreia vom încerca să mărim cantitatea de cărămizi fabricate, precum și sortimentajia. Ca un alt obiectiv, de care am mai menționat înainte este privatizarea unității prin metoda Standard, astfel că și modernizarea fabricii de cărămizi de la Ceala o vom face împreună cu Fondul Proprietății Private I "Banat - Crișana" deoarece suma necesară investițiilor este foarte mare, aproximativ 500 milioane lei.

-Cu ce noi produse vreți să pătrundeți în continuare pe piață?

-Încercăm să ne adaptăm la cerințele pieții. Pentru aceasta an de an, am prospectat piața cu produse noi, pentru fondul pieții, dar lansarea lor în serie mare este condiționată de aceleași impedimente, în special cel al scăderii puterii de cumpărare a populației.

Pagină realizată de

I.SAVU - V. MOȚ

Discuție purtată cu dl. ing. Lucian Atanasiu, director

-Da, la betonierele de 160 de litri asigurăm un termen de garanție de 12 luni. Dar, este la fel de adevărat că la betoniere, în decursul timpului am livrat de ordinul zecilor de mii și nu știu dacă am avut două sau trei reclamații. Aceste reclamații s-au datorat fie unor defecte ascunse de turnare, fie pinioanelor.

-Care sunt beneficiarii dumneavoastră?

-Avem beneficiari, deveniți tradiționali cum ar fi: CONSTAR Arad, CONAR Arad, ICIM Arad pentru toate materialele de construcții. Pentru betoniere suntem solicitați de către ARAMIS Oradea, Timișoara, Alba Iulia, Tîrgu Secuiesc, Tîrgu Jiu. Unitățile petrolului, CFR-ul și Consiliile Populare se aprovizionează de la noi cu piatră de carieră. De asemenea

proprii, mai desface și alte mărfuri. În principal activitatea noastră a avut ca pondere producție și prestări direct către populație, comenzile putând fi adresate fie la serviciul funcționare, fie direct la secții. Ca telefoane uzuale, la care putem fi contactați: 15517 - compartimentul desfacere, sau 18839 - compartimentul producție.

-Care este personalul cu care lucrați, azi?

-La ora actuală având în vedere că bună parte din unitățile productive sunt în locație de gestiune, personalul S.C. ARMIS S.A. se cifrează la 47 de angajați. Dacă ținem cont și de cei care sunt în locație se înregistrează un total de 250 angajați.

-Care este salariul mediu în societatea pe care o conduceți?

-După ultima indexare, de la

este soarelele care poartă României în străinătate?"

est între Biserică și Națiune. Statul trebuie să mijlocească ca puterile lui Dumnezeu - care plouă peste lume (prima care se împartășește este Biserica) să ajungă mai departe la Națiune, iar Națiunea să prospere economic și persoanele să crească libere. Înainte, dictatura a călcat Biserica în picioare, ea a spus: "Ce ne trebuie Biserica? Mă duc direct la Națiune! Și știți cum mă duc? Mă duc cu pistolul și-l împuşc pe mama lui de bandit! " Cam așa s-a spus! Știți și dumneavoastră foarte bine, că noi am trăit toate chestiunile acestea groaznice! Acum trebuie să refacem cât mai repede acest echilibru al sănătății Națiunii, care să prospere! Fără Dumnezeu și fără Biserică, un Stat nu poate merge înainte! Toate societățile europene statuate pe un stat de drept, funcționează acum după acest sistem!

E.Ș.: Dar și România a pornit pe drumul refacerii acestui echilibru la care v-ați referit, dintre Stat, Națiune și Biserică!...

I.A.: Desigur, noi am început să facem legile care să corespundă aceluia pachet ancestral, care a fecundat Națiunea, care a rodit Națiunea, legi prin care să-i punem, pe Stat în postura să ocrotească Națiunea și Biserica; să nu mai existe nici o posibilitate practică de reîntoarcere la dictatură! Separarea puterilor în stat tocmai în acest sens se poartă, ca nimeni să nu mai aibă posibilitatea refacerii acestor monștri dictatoriali, care să distrugă instituțiile și să facă atentatul la existența Dumnezeirii!

E.Ș.: Ce rol acordăți, pentru realizarea acestui deziderat, creștin-democrației, care a devenit un curent mondial?

I.A.: Dragă Emil, intr-adevăr, creștin - democrația e un curent mondial; toate statele de drept funcționează, mai mult sau mai puțin, după acest principiu! Este cunoscut că încă din secolul trecut, dar mai ales în secolul nostru, creștin-democrația a început să - și redescopere legănaul virtuților și legilor păstrate de Biserică de-a lungul veacurilor. Firește, în țările Europei de Răsărit, unde instituțiile acestea la care ne referim au fost lovite teribil, îngropându-li-se drepturile de către ideologia comunistă, se impune cu mai multă acuitate urgentarea refacerii acestei triade. Creștin-democrația este interesată să așeze rânduielile din spațiul Bisericesc și din această instituție "mamă" - cum zice Eminescu - "Mama poporului român!". Eminescu a știut ce spune când a vorbit despre aceasta. Avem o mamă și dacă avem o mamă, avem și un tată. Iar tatăl poporului român este însuși Dumnezeu! Și mama noastră este mama Biserica, în care s-a plămădit poporul român, Sfânta Treime. Acum noi am încercat să discutăm lucrurile acestea, să fie evident că nu se va mai îngădui ceea ce s-a întâmplat în timpul totalitarismului, - ca după separarea puterilor în stat, în puterea judecătorească, legislativă și executivă, - să mai poată apărea cumva un nou tiran și o ideologie care să facă tabula-rasa cu drepturile Bisericii, cu puterile care lucrează în Biserică asupra națiunii și să subordoneze

națiunea, să o călărească și să o distrugă! Tinta finală a întregii lucrări este mântuirea persoanei. Dumnezeu nu vrea să aibă de-a face cu niște mameluți, cu masele populare cum spuneau comuniștii, peste care călăreau niște ideologi ateți. Tinta finală este mântuirea persoanei. Cu cât o persoană este implicată mai mult în națiune, cu atât ea nu se poate mântui singură. Apocalipsa Sfântului Ioan spune: "Vin la judecata de apoi, la picioarele tronului mielului, în Ierusalimul cersesc neamurile pământului cu cinstea și gloria lor". Si discuția noastră de astăzi de aici, de la Arad, participă la gloria neamului românesc! Tinta este colosală! Cum zicea Bălcescu, - care a fost un mistic creștin, care s-a întors de la Revoluția Franceză și a încercat să ne determine să ne reîntoarcem la Hristos din această orientare greșită. El își începe istoria lui astfel: "După optusprăzece veacuri, cu ce vine neamul românesc în fața lui Isus Hristos?" El se întreba exact așa cum ne întrebăm noi astăzi! Bălcescu a încercat să refacă instituțiile profanate de fanarioși și de Revoluția Franceză și să facă o rânduială! Dar, din păcate, a fost o victimă! În conferința mea video de la Săvârșin, am insistat asupra acerstor lucruri la care m-am referit mai sus. Imi pare rău

I.A.: Din domnul economist Mircea Ciomara, apoi domnul Otto Weber, care răspunde de Comisia Drepturile Omului și Minorităților Naționale în Camera Deputaților și eu.

E.Ș.: Dumneavoastră de ce răspundeți în cadrul comisiilor Senatului?

I.A.: Răspund de problemele Bisericii, de culte, de dreptul spiritual, aceasta pentru că sunt profesor la Universitatea din București, de Vechiul și Noul Testament. La Munchen, ni s-au prezentat mai întâi obiectivele Fundației "Hanns Seidel", modul în care fundația poate să ajute țările din Răsăritul Europei eliberate de dictatura totalitară comunistă, apoi s-a dorit să se afle de la noi care sunt lucrurile ce ne dor cel mai mult și cum putem fi sprijiniți în mod concret! De asemenea am avut întâlniri importante cu conducerea Partidului Creștin Social Democrat, cu secretarul general, cu directorul și președintele partidului. Am primit foarte multe cărți în mai multe limbi de circulație mondială, o parte din ele le-am lăsat la conducerea partidului, iar altele se află aici, cu mine, în această vilă de pe Horea 6 din Arad, și din care poți să-ți alegi și matala, după ce terminăm această convorbire.

Ioan Alexandru, Ulvine Alexandru și Emil Șimândan

că nu am putut să fiu prezent, ca să explic invitațiilor din țară și străinătate, mai pe larg aceste idei!

E.Ș.: Cu toate că nu ați fost prezent fizic, intervenția dvs. pe caseta video a fost foarte bine primită de participanții la seminar, comentariile fiind deosebit de favorabile!...

I.A.: Mulțumesc de complezență și de gândurile frumoase pe care mi le-ați spus. Acum însă să trecem și la prezentarea călătoriei pe care am făcut-o în Germania, în timpul simpozionului de la Săvârșin. Rostul plecării mele la Munchen, în capitala Bavariei, a fost acela ca împreună cu o delegație parlamentară românească să luăm legătura cu cei care conduc, de la centru. Fundația Germană "Hanns Seidel", care este o fundație creștin-democrată și are filiale și ramificații pe întreg globul pământesc.

E.Ș.: Din cine s-a compus delegația parlamentară la care v-ați referit?

E.Ș.: Ce alte obiective a mai avut această deplasare în Bavaria?

I.A.: La Munchen ne-am întâlnit cu o mulțime de oameni importanți, cu parlamentari germani, cu directori de mari bănci, cu miniștri, economiști și bancheri, care au dorit să afle de la noi modul în care ei pot să ne ajute, cum pot fi ei folositori pentru România și apoi care sunt problemele economice și spirituale ce devin, în prezent, legi sigure și unde aceste legi mai trebuiesc discutate, să fie îndreptate. De ce? Pentru că dacă avem o legislație bună, va fi benefică și aplicarea ei, pe când dacă avem legi strâmbe, strâmbă va fi și aplicarea lor, iar ineficacitatea va fi colectivă!

(Urmare în numărul viitor)

Arad, 26 iulie 1993
Convorbire realizată de

Emil ȘIMÂNDAN

ECHINOCTIU

Lacrima
nestinsă de capătul zilei
lunecând
în colțul de miazăzi
al adevărului
și frigul
câșel scheunând
în afundul de iaină,
rostind primăvara
într-un fel al lor.

ROSTEȘTE-MĂ ÎN SCOICA NEUITĂRII

Colindă-mă cu fluturi până când
Pe rugul tău voi arde stoa curată,
Sfârtecă-mi haina verde lunecând
Pe zarea înfricoșător de mală.

Apleacă-mi dansul purpură-n armindeni
Să nu mă cate-amurgurile mor,
Ferște-mi cerul gleznelor de grindeni
Când cotropită-i albia-n istov.

Tăcerea-ți când piezișă mă albește
Prin nopțile mari pieplene de scrum,
M-aduni în miezul pleoapei omeneste
Și mă proclamă regina ta de fum

Rostește-mă în scoica neuitării
Când izbucnește iedera în iezii
Icoană prin sărutul vindecării
Brândușă sângerând pe sub zăpezi.

MAI PRESUS DE TOATE

Mai presus de toate
timpul seminței
lunecând suav
în solștiți
și dimineața
brânind sufletul
cu adevăr.
Mai presus de toate
lumina înaltă
din trupul mamei
rostuită-ntru fii
amezind de-nflesuri
pământul...

AUTUMNALĂ

Joșnesc împrejur porumbii Câmpiei de Vest
Când învelesc toamna peste inimă lung,
Semințele firii grele de sens
Își înalță trupul înalt în amurg.

Lespedea nemuririi mângâiată-i de flori,
Floriul mă dezmiardă cu o zare curată.
Cartea inimii săratată de trei culori
În catedrala sufletului se-nchină.

O pace înaltă-Jancu Avram
Cheamă azuzul-ateni.
Mai trează ca oricând conștiința de neam
Răspunde: Prezent!

R

ȘIRIA ȘI MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

Siria este o localitate încărcată de istorie. Când un fiu harnic al acestei localități, priceput și statornic, va descoperi într-un colț uitat manuscrisul unei voluminoase și documentate monografii a Șiriei, alcătuită de fostul notar al acestei localități, Petru Popovici, om iubitor de istorie, folclor și cultură; va găsi în paginile îngălbenite de timp, incursiuni istorice care merg până la așezările romane de la Nordul Mureșului, dintre care una, păzită de soldați din Șiria romană, ar fi începuturile în timp ale acestei vrednice localități. Am consultat acest manuscris și am reținut pagini frumoase închinat simbului național trăit de șirieni, care și-au trimis, sub comanda lui Iovu Cristici, 35 de călăreți pentru a participa la Marea Adunare Națională de la Blaj de la jumătatea lui mai 1848. Alți țărani curajoși au luat în mai 1892 drumul Vienei pentru a prezenta Curții din Viena Memorandumul ce conținea cererile românilor din Transilvania.

După reluarea activismului politic în 1904, Șiria a devenit o citadelă a luptei politice arădene. Aici își avea Stefan Cicio-Pop cei mai aprigi susținători, care, în 1905, l-au ales deputat în Dieta din Budapesta pentru a le apăra drepturile. În vara anului 1914, când Europa a fost cuprinsă de flăcările războiului, au început mobilizările. Din Șiria au fost chemați sub arme 326 de tineri. Față de cei rămași acasă s-au întreprins acțiuni represive. Școlile din Șiria și Galșa au fost controlate sever din cauză că funcționau încă. La Galșa s-a adus o invinuire gravă învățătorului: o hartă românească neadmisă. Rezultatul a fost că învățătorul Iuliu Groșorea a fost internat la Sopron.

Mersul războiului n-a fost favorabil Imperiului austro-ungar și aliatului său puternic, armata germană. În octombrie 1918 sorții războiului încep să incline în favoarea marilor aliați ai României. La sfârșitul lunii octombrie 1918 imperiile încep să se destrame, și principiul dreptului la autodeterminare a poporului e afirmat ca un principiu fundamental pentru organizarea vieții de stat. Ostașii de pe fronturile prin care Austro-Ungaria se apără părăsesc tranșeele și pleacă spre casă ducând arme cu ei. Pentru românii din Transilvania sosise momentul decisiv al afirmării lor ca națiune liberă, capabilă să-și hotărască singură soarta.

Dezorganizată și pătrunsă de un sentiment al "încercărilor ultime", armata ungară a încercat să înființeze forțe de apărare a căilor de comunicație și de "liniștire" a centrelor românești unde dorința de unire a Transilvaniei cu Țara era afirmată cu energie. Un mod de intimidare pe care-l avea la îndemână a fost constituit de trenurile blindate. Un asemenea tren a circulat pe linia Arad-Șiria-Îneu spre Brad terorizând populația. Dar șirienii nu erau oamenii care să plece capul sub amenințare. Cetatea Șiriei a stat falnică sus în vârful dealului și ei s-au decis să facă din toată Șiria o cetate, un avanpost al rezistenței. Si-au înființat garda națională compusă din tineri ostași reânțoriși de pe front, care știau să

mănuiască armele. Au luat legătură cu gărzile naționale din satele din Podgoria Aradului și au decis să se apere fără șovăire. În 3 noiembrie 1918 - primele zile ale revoluției - au săpat tranșee la marginea comunei, în special spre câmpie, și-au pregătit locuri bune de apărare și atunci când forțele imperiale s-au apropiat de această redută apărută peste noapte au fost nevoite să se retragă.

Intrucât Șiria constituise un cerc electoral pentru efectuarea alegerilor, Iacob Hotăran și sfetnicii lui din Șiria au decis să organizeze o adunare populară în 6 noiembrie 1918. Spiritele erau agitate. Ideea autodeterminării naționale, afirmată cu vigoare de președintele Statelor Unite, W. Wilson, pătrunsese în masele șiriene. Țăranii strigau "Jos cu monarhia!", "Jos cu miliția!", "Vrem libertate!". Adunarea populară din 6 noiembrie 1918 a cerut lui Iacob Hotăran să asigure trecerea puterii politice din mâna pretorului Hanto în mâna poporului din Șiria. S-a decis ca preluarea puterii politice să fie făcută în liniște. Primar al comunei a fost ales prin vot secret Savu Tămaș, iar sfetnici comunali

în ceea ce privește viitorul. Pe baza unei asemenea convingeri au decis convocarea unei adunări populare în ziua de 8 noiembrie 1918. Adunarea a avut loc și cu acest prilej s-a decis unirea Șiriei cu România. Propunerea a fost făcută de Iacob Hotăran și a fost aprobată de toți cei prezenți. A fost prima decizie de unire politică întrucât a fost luată în primire întreaga administrație a comunei. Țăranul șirian Iova Amar, un fruntaș al luptei naționale, spunea consătenilor săi că sunt demni de libertatea obținută apărându-și cu prețul vieții lor în fața amenințării armatelor maghiare care se regrupau.

Dar forțele administrative și militare maghiare n-au voit să cedeze puterea și țara care nu le aparținea. Pretorul Hanto s-a reîntors de la Arad și a încercat să organizeze grupuri antirevoluționare din soldați maghiari aduși din Arad, găsiți prin gări sau ascunși prin sate. Sub pretextul asigurării circulației pe calea ferată, armata maghiară a trimis în Șiria o patrulă de soldați înarmați, care aveau ordine severe să reprime orice mișcare românească.

erau urmăriți. De asemenea și D. Grecu, fost primar al comunei, el însuși fost deținut la Seghedin.

Aceste acte represive au întărit hotărârea șirienilor de a lupta pentru făurirea unirii. Când delegații șirieni - ne vom referi la activitatea lor în alt loc -, au plecat spre Alba Iulia însoțiți de numeroși consăteni de-ai lor, locuitorii comunei adunați la plecarea delegaților spre Cetatea în care Mihai Viteazul făurise unirea celor trei țări române, le-au declarat deputaților ce reprezentau cercul Șiriei: "să nu vă mai întoarceți acasă dacă și de astădată nu se va hotărî desfacerea de Ungaria". Așa scria în *Renașterea română*, gazeta editată de șirianul Victor Hotăran, un neobosit și luminat țăran în lupta pentru unire: Nicolae Lăzărescu. După ce au venit de la Alba Iulia, deputații prezenți la marele act au adunat poporul la Casa Națională, unde Iacob Hotăran a informat pe consătenii săi cum a decurs actul unirii și i-a sfătuit să lupte pentru consolidarea unirii fiindcă armata română n-a ajuns la hotarele noastre firești.

Represiunile au continuat în Șiria și după unire. În ziua de 31 ianuarie 1919 Teodor Baba a fost împușcat mortal de către soldații coborâți dintr-un tren blindat. În 12 februarie 1919 a încetat din viață. Luna februarie 1919 a fost un timp de mari jertfe și suferințe. Locuința din Arad a lui Victor Hotăran a fost atacată de soldații maghiari. Un grup de soldați maghiari înfierbântați au ucis în casa ei din Șiria pe Virginia Hotăran, soția lui Iacob Hotăran și mama publicistului Victor Hotăran. Setea de răzbunare a mners mai departe și au ucis și pe fiu ei dr. George Hotăran. Cel mai mic fecior, Nicolae, încorporat în armata maghiară, a căzut în Bucovina. Până la moarte, îndurerata mamă l-a așteptat să vină, crezând că e prizonier. În această luptă cu invadatorii a căzut în 22 februarie 1919 și comandantul găzii naționale din Șiria, care a fost ucis cu 11 lovituri de baionete. A căzut el, dar au rămas neînfricații lui ostași, care au continuat lupta. Era îndreptățit Emil Monția, fost prizonier la Kiev și Darnița, să scrie în *Renașterea română* despre "Calvarul nostru", adică al românilor.

Șiria și-a continuat lupta pentru susținerea drepturilor românești în timp ce Conferința de pace de la Paris dezbată problema hotarelor. Stefan Cicio Pop a fost în fruntea acestei lupte. În 9 iunie 1919 a avut loc la Șiria o adunare în care a fost subliniată legitimitatea drepturilor românilor în Banat. Cu acest prilej a fost făcut un pelerinaj la mormântul Virginiei Hotăran. Era manifestarea unui sentiment de adâncă recunoștință față de familia Hotăran din Șiria, una din cele mai crunt încercate din județul Arad.

Prin asemenea suferințe a fost consolidată unirea Transilvaniei cu România. Pentru generațiile care vor veni, Șiria a fost în toamna anului 1918 o veritabilă citadelă a luptei pentru unire. Șirienii au fost soldații din avanposturi care au apărat libertatea generației lor și a celor ce-au urmat. Slăvită le fie amintirea!

Prof.dr. Vasile POPEANGĂ

Șiria în toamna anului 1918

Ruinele cetății Șiria

D. Debeleac, P. Vancu, D. Budai, I. I. Amar și P. Cismașiu. Astfel, localitatea și-a ales pe bază democratică o conducere românească, oferind și altor localități exemplul ce trebuia urmat. Pretorul a susținut ideea predării în liniște a puterii comunale din cauză că el devenise conștient de faptul că Austro-Ungaria a pierdut războiul și vechile rânduieli de stat nu mai pot trăi. Pretorul s-a refugiat la Arad, unde, pe semne, a fost încunoștințat că lupta va continua.

Românii constituiau marea majoritate în cercul electoral Șiria și de aceea aveau conștiința că pot lua decizii democratice

Aceasta a început să organizeze acțiuni represive, maltratând pe țăranii George Crișan, Petru Anei, Petru Crișan. Dar forța ei era prea mică față de cea a șirienilor, așa că a fost cerut ajutorul unui batalion maghiar, care a ocupat Șiria. Setea lor de răzbunare a crescut pe măsură ce se apropia ziua de 1 Decembrie 1918, în care fusese convocată Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

Acțiunile represive de ostași aflați în structura unității militare maghiare au fost numeroase și crude. Casa învățătorului Ion Huiu a fost jefuită de soldați invadatori. Țăranii care fuseseră închiși la Seghedin

ȘIRIA ȘI MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

Femeia română a fost în momentele de cumpănă ale istoriei noastre naționale luptătoare credincioasă și modelatoare de conduite alese și statornice în credință. Ea a fost simbolul umanității și credinței românești. Rare au fost excepțiile de la această ținută de aleasă moralitate și înaltă valoare umană. Vom judeca aspru nefericita excepție din perioada interbelică și sperăm că istoria noastră va fi nepărtinitoare în aprecierea rolului istoric al multelor și nedoritelor tinere venite de la Moscova ca miniștri, consilieri, secretare ale unor oameni politici, soții de înalți demnitari. O întrebare se pune: câte au servit interesele României? Căci e de datoria femeii române să fie în slujba neamului și patriei sale. Femeia română din timpul luptei pentru înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu Patria Mamă ne oferă un pilduitor exemplu. Spațiul socio-cultural al Siriei, de care ne vom ocupa în continuare, ne va oferi un exemplu înălțător și înnobilit prin suprema valoare: jertfa de sine.

Siria a constituit un spațiu socio-cultural în care procesul de creare și difuziune a valorilor a fost mult mai intens decât în alte localități arădene. să ne reamintim de rolul lui Ioan Slavici, Ion Russu-Șirianu, Iuliu T. Mera, de pleiada învățătorilor apostoli, de preoții de aleasă ținută și de țărani înțelepți ai acestei localități. În Siria au fost oameni cu intuiție politică, așa cum a fost notarul Ion Moldovanu, cunoscut de revoluționarii pașoptiști din Țara Românească. Acest notar luminat a arătat că agitația "pentru Daco-România" este firească în viața poporului nostru. Datorită acestei idei a fost schimbat în 1873. Această atmosferă culturală elevată a stimulat dezvoltarea instituțiilor școlare și culturale. În Siria a funcționat în anii intensificării luptei de emancipare națională a românilor Reuniunea femeilor române din Siria și jur, care în 1908 și-a elaborat statute proprii și a definitivat un program de acțiune în care se prevedea educația viitoarelor mame în cadrul unei școli de economie și industrie de casă, sprijinirea

școlilor și reuniunilor culturale: cor, societate de lectură. Conducerea "Reuniunii" era asigurată de Marioara Monția și Virginia Hotăran.

Marioara Monția, născută în Lipova, a fost o pianistă înzestrată. Ea a susținut activitatea componistică a soțului său, alături de care și de un grup de țărani sirieni, a făcut în 1906 o excursie la București pentru a cunoaște realizări obținute de România pe drumul modernizării sale. Emil Monția a participat la alegerile de deputați, care, după reluarea activismului politic au devenit agitate. Marioara Monția l-a susținut în eforturile sale "de plămădire a sufletului național" prin cultură, școală și solidaritate națională.

În Siria a funcționat o învățătoare devotată școlii și satului, Maria Doboș, care a făcut din școală și teatru doi factori de promovare culturală a locuitorilor din Podgoria Aradului. Piesa ei Cometa, comedie în trei acte, a fost reprezentată în 1912 la Siria. Ea și-a continuat activitatea în Siria și Radna, înțelegând să facă din cultură un factor de întărire a solidarității românilor și de cultivare a dragostei sâtenilor față de limbă. În 1913, când

Vasile Mangra.

Hortensia Bogdan a fost titularizată profesoară de limba română la Școala civilă de fete din anul 1912. În cererea prin care solicita angajarea ca profesoară titulară a Școlii civile de fete din Arad, la care mai funcționase din 1908, Hortensia Bogdan preciza că la "Școala de fete gradul II din București am ascultat timp mai îndelungat cursurile de limba română", ceea ce înseamnă că ea dobândise o formație profesională asemănătoare cu a colegelor ei din Tara Mamă. Programele elaborate pentru studiul limbii și literaturii române sunt și azi o mărturie a preocupării de a forma la tinerele eleve o viziune unitară asupra literaturii române, precum și a culturii noastre naționale în asamblul ei. Scopul educativ urmărit era ca elevele "să știe vorbi și scrie bine românește și să cunoască cele mai însemnate opere ale literaturii române".

Tulia Bogdan a fost o publicistă înzestrată, care a colaborat la Românul înainte de război. Pe lângă stăruințele depuse pentru abordarea unor probleme privind dinamizarea vieții culturale a satului, educația tinerelor fete și întărirea

"Reuniunii femeilor române din Arad", a cărei secretară a fost între 1919-1939. "Reuniunii femeilor române" i se datorează primirea entuziastă a generalului Berthelot în Arad. Cele două conducătoare ale "Reuniunii", Eugenia Șt. Cicio-Pop și Adriana Ispravnic, au cultivat gustul pentru portul românesc ca simbol al naționalității. Tot "Reuniunea" a contribuit la primirea Armatei Române în Arad în 16 mai 1919. Tulia Bogdan a participat la aceste acțiuni menite să întărească spiritul de colaborare cu Armata Franceză biruitoare într-un crâncen război.

Dar prototipul femeii care și-a jertfit viața pentru triumful cauzei românești a fost Virginia Hotăran. Casa avocatului Iacob Hotăran, fiu de țaran din Șimand, a fost "o comoară de viață românească". În această casă Virginia Hotăran a fost asasinată mișelește împreună cu fiul ei George, licențiat în drept și în medicină, ca și fratele său Victor, redactor al publicației sibiene Renașterea română. Cel de-al treilea fiu, Nicolae, student la drept, a fost mobilizat și a căzut pe front. Victor a fost scutit de armată din cauza unor suferințe de ochi. Gheorghe s-a reântors suferind de pe frontul rusesc.

În 20 februarie 1919, un tren blindat care circula pe Valea Crișului se oprește la Siria. Soldați înarmați, dornici de răzbunare asupra românilor care începuseră a se bucura de victoria luptei lor, au luat pe Iacob Hotăran și l-au izolat de restul familiei. Virginia Hotăran și fiul ei Gheorghe au fost uciși cu bestialitate. Tulia Bogdan, care a fost martora masacrului, descrie faptele cu un sentiment de imensă durere: "Tot ce era în casă, aruncat pe jos, sfărâmat, rupt, spart, sfâșiat, zdrențuit, ferestrele ciuruite de zeci de gloanțe, la fel oglinzile, icoanele de pe pereți, ușile și dulapurile sparte, conținutul lor răvășit pe jos într-un amestec de haine sfâșiate, mobile în țandări, vase sparte, actele și hârtiile din birou aruncate de-a valma prin camere, învâlmășite cu sângele celor două victime care zăceau aruncate pe podele cu ultima crispă a morții înpietrite pe fața lor chinuită". Fiul ei Victor era la Sibiu. În mormântarea a fost dureroasă datorită interzicerii femeilor din Siria, care o iubeau pe Virginia Hotăran, de-a asista la înmormântare. Câteva femei curajoase care s-au încumetat să se alăture celor 4-5 însoțitori ai celor două sicrie au fost alungate cu arma.

Suferințele îndurate de femeile române în timpul războiului le-au înălțat sufletește și înnobilit caracterul. Femeile din Siria au dispus de-o organizație proprie foarte activă - "Reuniunea femeilor din Siria și din jur" - și de pilda măreață a unei eroine. În timpurile zbuciumate ale anului 1918, șiriențele au fost la înălțimea chemării lor și au fost mame devotate, gospodine harnice și luptătoare curajoase pentru cauza națională. De aceea, au fost îndreptățită cererile unor fruntași ai Partidului Național Român făcute în ședința prealabilă de la Alba Iulia- Aurel Vlad, Ion Mihuț -de a se acorda femeilor române drept de vot egal cu bărbații. Își câștigaseră prin sacrificii și demnitate acest drept.

Vasile POPEANGĂ

Femeia șiriană în timpul marilor încleștări ale luptei pentru Unire

zângănitul armelor se întetea, piesa Măriei Doboș Fântâna fermecată a fost pusă în scenă de amatorii de teatru din Siria cu prilejul adunării generale a Reuniunii învățătorilor arădeni. În activitatea învățătorilor din cercul Siria a fost remarcată libertatea de acțiune pe care ei o solicitau de la autoritățile școlare chiar în timpul războiului. Maria Doboș a contribuit nu numai la crearea acestei atmosfere, ci și la cultivarea dragostei de limbă a șirienilor.

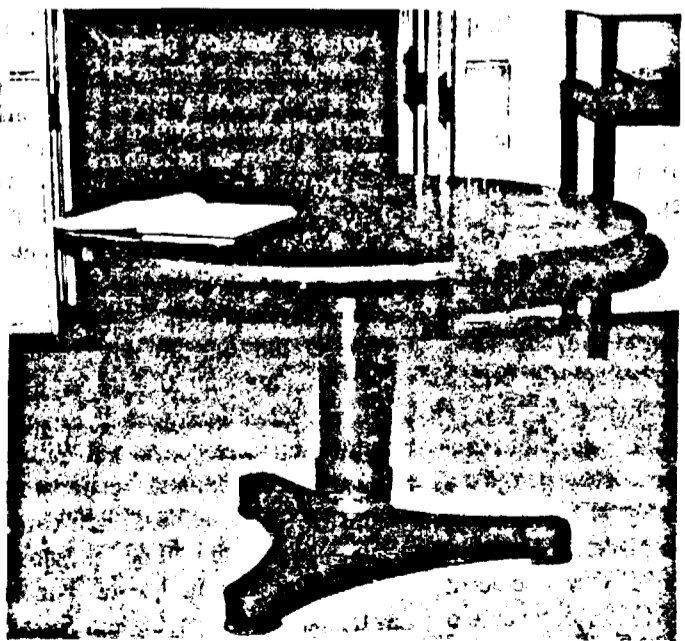
În spațiul cultural al Aradului au desfășurat o susținută activitate cele două fiice ale învățătorului Ion Bogdan: Hortensia și Tulia Bogdan. Buțicul lor

după mamă, avocatul Ion Arcosi din Șiclău, a participat la luptele de emancipare națională a românilor. Despre luptele purtate alături de atâția și atâția luptători naționali, începând cu Moise Nicoară, a elaborat o vastă monografie în manuscris. Tulia Bogdan a solicitat sprijinul profesorului Ion Lupaș de la Universitatea din Cluj pentru a da de urma monografiei pierdute după ce fusese împrumutată lui

cooperării instituțiilor culturale românești, a publicat traduceri din limba franceză, din Pierre Loti de exemplu. În timpul războiului și-a trăit zile întregi în redacția Românului și ea își amintește în 1940, într-un articol publicat în Înnoirea "cât entuziasm, cât paroxism, al idealului național clocotea în fiecare cuvânt ce s-a scris în acest organ oficial al Partidului Național din Ardeal, solia românismului care ținea aprinsă flacăra sfântă și în cea mai umilă casă din munții și văile îndepărtate". Într-un articol publicat în Românul și intitulat "Cad frunzele", a ironizat promisiunile deșarte ale Împăratului german "că feciorii vor fi la vatra lor pe când cad frunzele". Zadarnică și jalnică promisiune! Au fost chemate contingentele tinere și a venit și rândul bătrânilor. La sfârșitul lui februarie 1916 ea scria în articolul "Se duc batrânii", că ei erau "suprema contribuție a trunchiului românesc" la crâncenul măcel.

Nu peste mult timp - în 10 martie 1916, la ora 11-, a venit ordinul sever de suspendare a Românului. Cei patru redactori aflați la lucru, "am pus condeiul jos și am părăsit redacția", scrie Tulia Bogdan. A părăsit-o cu încrederea că va reveni și a revenit în noiembrie 1918, cu alte nădejdi privind realizarea idealului național, când publicista șiriană și-a continuat activitatea în aceeași modestă redacție, îmbărbătând ostași, țărani și intelectuali în lupta aspră de înfăptuire a unirii. Tulia Bogdan nu și-a rezumat activitatea ei la cea didactică. Ea a folosit puterea cuvântului, ca și alți înaintași ai ei din Siria natală: I. Slavici, I. Russu-Șirianu, pentru înălțarea conștiințelor aflate în apriga luptă de existență națională.

În anii războiului, Tulia Bogdan a desfășurat o susținută activitate în cadrul

Masa pe care s-a semnat actul capitulării armatei revoluționare maghiare (1849)

Foto: Horațiu Maftei

R

ȘIRIA ȘI MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

Deputați șirieni la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

Siria a constituit un cerc electoral în lupta de emancipare națională a românilor. Ioan Slavici a subliniat activismul politic al consătenilor săi în perioada campaniilor electorale: "Fiind la Șiria centrul cercului electoral, unde alegătorii se adună cu miile, șirienii sunt totdeauna atât de bine organizați că reușita lor este cu desăvârșire sigură. Astfel în timpul din urmă nici n-a mai îndrăznit nimeni să intre în luptă cu șirienii care-și proclamă deputații". Această stare de spirit s-a accentuat în anii grei ai războiului. În toamna anului 1918, șirienii și-au ales deputați pentru a-i reprezenta la Alba Iulia, împuternicind pe fiecare reprezentant al lor să voteze pentru unirea Transilvaniei cu România. E o datorie de onoare să ne reamintim de acești delegați care au înfruntat vitregia timpurilor și asprimea iernii pentru a merge la Alba Iulia.

Iacob Hotăran (1855-1936) s-a născut în Șimand ca fiu de țăran. Toată viața a păstrat și afirmat virtuțile de cinste și dragoste de neam cu care a fost înzestrat în casa părintească. Toată viața a fost luptător pentru apărarea drepturilor țăranilor. După absolvirea școlii primare a urmat cursurile gimnaziale la Salonta și Oradea. În acest din urmă oraș a început și studiile de drept, pe care le-a continuat la Budapesta, unde a obținut titlul de doctor în drept. În 1883 s-a stabilit la Șiria, unde și-a deschis un birou avocațial. De tânăr, s-a integrat în lupta națională, participând la activitățile memorandiștilor. În timpul războiului mondial a fost unul din stâlpii de rezistență morală a șirienilor. Soldații unguri comunizați l-au lovit crunt ucigându-i soția și pe unul din fiii săi. S-au răzburat pentru participarea sa la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia ca delegat al cercului Șiria. În 1922 a fost numit judecător șef al judecătorei din Șiria, iar în 1923 a devenit notar public în comuna ale cărei drepturi le-a apărut.

Victor Hotăran (1885-1934) a fost fiul cunoscutului avocat de care am vorbit mai înainte. Tânăr militar în toamna anului 1918, s-a afirmat ca un curajos luptător pentru unire. În 2 noiembrie 1918 a fost unul dintre organizatorii gărzii naționale din Arad. A sprijinit activitatea lui Șt. Cicio Pop pentru organizarea gărzilor naționale din oraș și județ. A participat la Alba Iulia ca deputat ales de gărzile naționale. Împreună cu foștii săi camarazi de arme Moise Rîșcuția și Ion Martin, Victor Hotăran a asigurat apariția la Sibiu a publicației *Renașterea română*, al cărei prim număr a avut lumina tiparului în 6/19 ianuarie 1919. În articolul "Renașterea" din numărul 12 al primului an, tânărul avocat șirian arată că cei 14 ofițeri care au întemeiat garda națională din Arad, au decis să înființeze foaia sibiană *Renașterea română*. V. Hotăran a rămas la conducerea publicației sibiene până la 5 august 1919. Si-a continuat activitatea publicistică. În 16 aprilie 1922 a fondat ziarul *Tribuna satelor*, care a apărut până la 17 decembrie al aceluiași an ca organ de presă al Partidului Țărănesc. Victor Hotăran a sprijinit pe Ștefan Cicio Pop în activitate. A fost un membru marcant al Partidului Țărănesc din Arad. La alegerile din 1928, energicul avocat șirian a fost ales deputat pe lista țăranii.

Axente Secula (1875 - 1961) a făcut parte din cunoscuta familie Secula. A absolvit cursurile școlii superioare de comerț din Arad. A activat 8 ani în cadrul băncii "Victoria" din Arad, contribuind și la înființarea unei filiale șiriene a acestei instituții bancare. A contribuit la progresul instituțiilor culturale ale Șiriei. A sprijinit activitatea școlară din localitatea sa natală. Între 1949-1957 a fost obligat să părăsească Șiria, fiind deportat la Blaj, unde i-a decedat soția. A revenit pentru doi ani în satul său drag, apoi s-a retras în Agriș, satul natal al soției. În condiții de teroare, consătenii săi l-au ajutat, arătând prin acest fapt că

spiritul lor moral nu fusese alterat.

Lucuța Mihai (1873-1942) s-a născut în comuna Nădlac. A absolvit cursurile teologice la Arad. A funcționat ca învățător în comuna Petroman din Timiș, apoi a fost ales preot în Arad. În 1905 i s-a încredințat conducerea protopopiatului ortodox Șiria, conducând acest protopopiat în timpuri grele. S-a remarcat prin grija acordată rolului cultural-educativ al bisericii și prin devotamentul cu care a apărut școala confesională. La Alba Iulia a reprezentat protopopiatul ortodox Șiria. Era iubit de șirieni pentru frumusețea slujbelor bisericesti pe care le oficia. S-a pensionat în 1931. Și-a petrecut restul vieții la Covăsânț.

Victor Gița (1869-1954) a reprezentat la Alba Iulia protopopiatul greco-catolic Șiria, pe care l-a condus până în 1940. După absolvirea cursurilor teologice la Oradea, s-a preoțit. În 1917 s-a stabilit la Șiria, unde s-a remarcat prin stăruința cu care a urmărit promovarea culturală a enoriașilor săi.

Caracterul popular al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia a fost dat de zecile de mii de țărani veniți din toate părțile Transilvaniei pentru a asista la marele eveniment al unirii. După mărturiile lui Dumitru Curvinan (1895-1978) la Alba Iulia au fost prezenți și alți țărani șirieni, care au învins greutățile drumului și pericolul pe care-l reprezentau trenurile blindate ce amenințau Șiria. Amintim câteva nume: Petică Ștefan, Bodea Mitru, Borlea Gavrilă, Tămaș Petru, Dronca Traian, Suci Petru. Alături de șirieni au participat mulți țărani și meseriași din alte sate ale Podgoriei. După întoarcerea de la Alba Iulia, multă vreme șirieni s-au salutat între ei cu urarea "Trăiască România Mare!"

Prof. Ileana FLOREA

Nicolae Lăzărescu (1865-1932) - un aprig luptător pentru cauza românească

Dacă marile personalități istorice ne copleșesc de obicei cu măreția lor, și dacă orpindu-ne mai mult cu gândul și simțirea asupra vreunora ne încearcă o nemărturisită teamă de-a le putea pătrunde întru-totul, cât de mult deosebită ne este trăirea în fața unui luminos și simplu erou țăranesc ca Moș Ion Roată, Badea Cârțan sau atâția alții care în vremuri grele au întruchipat minunata esență țăranescă...

Pe cei mai mulți i-a acoperit uitarea odată cu stingerea generației căreia le-au fost fruntași; despre mulți nu s-a scris nimic; despre unii ne mai amintesc unele articole din acele timpuri și numele lor este dezgropat și transcris în unele studii de azi.

Un asemenea exemplu îl constituie și țăranul fruntaș din Șiria, Nicolae Lăzărescu: "Prieten bun al lui Ioan

Russu-Șirianu, Nicolae Lăzărescu a fost sub vremile crâncene ale stăpânirii maghiare un aprig luptător pentru cauza românească" - va scrie eminentul publicist arădean Ed. I. Găvănescu, cu ocazia morții lui Lăzărescu în "Știrea", an II, nr. 209 din 7 nov. 1932 din Arad.

Fiu de țăran, s-a născut la Șiria în al treilea pătrar al veacului XIX, și a trăit întreaga viață în satul natal. A învățat buchiile la școala confesională, cu dascălul Sima și s-a adăpat la același izvoare de educație patriotică ca și Slavici, I. Russu-Șirianu, Dr. I. T. Mera pe care le oferea Șiria cu oamenii și întâmplările acelor timpuri. Alături de aceștia el se va integra de tânăr în mișcarea pentru libertate și unitate națională a românilor transilvăneni.

Apreciat pentru zelul său patriotic de către "fruntașii" luptei naționale,

prieten din copilărie cu I. Russu-Șirianu, bine cunoscut de Slavici și alți "fruntași" ai "inteligenței române", este delegat, alături de alți 8 șirieni să facă parte din delegația "națională" a celor 300 care au prezentat la Viena împăratului F. Iosif I actul "Memorandumu-lui", în 1892.

În 1893 când prietenul său I. R. Șirianu se afla închis la Seghedin pentru articolele de protest publicate de "revista sa" - "Foaia Poporului" din Sibiu față de procesul ce se pregătea "memorandiștilor", N. Lăzărescu, pentru a demonstra protestul țăranilor șirieni, organizează în Șiria o colectă strângând suma de 30 florini pe care o trimite celui închis. Mișcat de gestul patriotic al consăteanului său, Russu a mai dat de la el încă 30 de florini inițiind "Fondul Iancu", fond din care urma să

se ridice un monument pe mormântul lui Avram Iancu la Țebea; prima inițiativă în această direcție. Suma a crescut rapid în urma apelului lansat de către Russu în presa timpului, dar în 1895 guvernul a oprit acțiunea, confiscând banii.

În 1904 suma a fost resituită românilor dar însoțită de interdicția ridicării monumentului funerar; acest lucru a strânit vii proteste în presa timpului, cu care ocazie I. R. Șirianu amintesește cu adâncă recunoștință despre gestul lui N. Lăzărescu care a dat primul ban din "Fondul Iancu": "Iar cel dintâi ban l-a dat Nicolae Lăzărescu, țăran fruntaș din Șiria, atunci tânăr, care știindu-mă în temnița de la Seghedin și crezându-mă în lipsă de bani, adunase pentru mine 30 de (urmăre în pag. 13)

ȘIRIA ȘI MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918

Nicolae Lăzărescu(1865-1932)- un aprig luptător pentru cauza românească

(urmare din pag.12)

florini... Nu erau bani mulți, dar era o mare dragoste cu cari fuseseră strănși. Bani nu i-am primit, ci am mai dat și eu tot atâta, și astfel s-a înfiripat Fondul Iancu". (Tribuna, an VIII, nr. 229 din 4/17 dec. 1904 - Arad).

În 1904 când legea urma să aducă noi afronturi libertății îndrăgite a românilor, N.Lăzărescu și alți fruntași din Șiria și Arad, organizează la Șiria o mare adunare de protest. Rezoluția înaintată guvernului poartă și semnătura lui alături de a altor șirieni ca: Avram Ignuția, Marcu Păscuț, Mihai Dulhaz, Savu Borlea, Petru Benea, Axente Secula, Dr.I.Hotăran și alții.

În 1905, când P.N.R. intră în luptă electorală, pe N.Lăzărescu îl întâlnim

mereu alături de candidații români, I.R.-Șirianu și Șt.Cicio-Pop colindând satele cercurilor Chișineu Criș unde candida Russu și ale Șiriei unde candida Ștefan Cicio-Pop. I.Russu-Șirianu va aprecia elogios contribuția lui Lăzărescu în campania electorală din 1905 în "Tribuna", an.X,nr.10 din 14/27 ian.1906:"... Români din cercul Șiriei și Chișineului se minunaseră și încălziseră nu atât de vorbirile deputaților aleși, cât de ceea ce le grăiau doi țărani din Șiria: Nicolae Lăzărescu și Iova Amar".

Același zel Lăzărescu l-a manifestat și la alegerile din 1906 când Russu "a căzut" în cercul Chișineului, precum și aproape în toate celelalte.

În 1906 participă la expoziția jubiliară de la București, act important

pentru "strângerea" luptei naționale, împreună cu alți șirieni ca Th.Lăzărescu, Traian Droncu, Petru Suciuc.

Proiectul legii școlare a lui Apponyi a stârnit în 1907 un val de proteste exprimate prin nenumărate adunări ale românilor, sârbilor și celorlalte naționalități. La adunarea ținută în Arad la 2 aprilie 1907, fruntașii P.N.R. dau cuvântul, în numele țărănimii, lui N.Lăzărescu, cuvântarea reprodușă și elogiată în "Tribuna" an.XI, nr.64 din 2 aprilie/20 martie 1907.

Acești asiduă luptă a dus-o fruntașul șirian până la concretizarea finală a cauzei naționale, unirea Transilvaniei cu România, la 1 Decembrie 1918, el fiind printre miile de români participanți la adunarea de la Alba Iulia.

În februarie 1919 - bande șovine i-au

devastat casa; soția și copiii s-au refugiat la Arad, iar el a reușit să se strecoare până la Sibiu. Pentru hotărârea și zelul depus în lupta națională țăranul din Șiria a fost ales membru în primul Parlament de după Unirea din 1918.

După 1918, fruntașul N.Lăzărescu cade tot mai mult în anonimat. Țăranul înstărit, fost primar al Șiriei un timp, sufletul luptei naționale din Șiria va muri sărac, plin de datorii, uitat, în 1932; destin atât de comun multor oameni de frunte ai luptei naționale. S-ar cuveni, în "noile timpuri", un modest semn de recunoștință la casa și mormântul acestui fruntaș al șirienilor și românilor din aceste locuri.

Prof. Pavel COCIUBA

ACTIVITATEA UNOR ȘIRIENI ÎN ȚARĂ

Deschiderea sufletească a locuitorilor Șiriei și posibilitățile lor de a călători de-a lungul marilor drumuri care legau Aradul cu Transilvania și Banatul -și prin ele cu Țara Românească - au determinat relațiile acestei localități cu centre culturale din România liberă. După ce s-a expatriat în 1825 în Țara Românească, Moise Nicoară a întreținut o strânsă corespondență cu George Vasilevici, protopopul Șiriei, care-i era nepot prin alianță.

Aflat la studii la Viena, Ioan Slavici a legat o strânsă prietenie cu Mihai Eminescu, care făcea observații de limbă asupra nuvelor scrise de tânărul șirian în limba mai aspră a locuitorilor din Podgoria Aradului. În 1870, când se împlineau patru veacuri de la înălțarea Mănăstirii Putna, Slavici a sprijinit acțiunea pentru organizarea serbării de la Putna. În calitate de secretar ales al comitetului de organizare a semnat, împreună cu Eminescu, apelul pentru

participare la serbare, în august 1871. Peste câțiva ani, îl aflăm din nou în țară pe tânărul scriitor șirian. În 1874 e chemat să participe la redactarea documentelor Hurmuzachi, iar în 1877 a intrat în redacția ziarului Timpul, condus de Titu Maiorescu. Câțiva ani mai târziu, în toamna anului 1880, și-a început activitatea ca profesor la Școala Normală din București a "Societății pentru învățătura poporului român".

La înființarea ziarului Tribuna în

1884, Slavici s-a stabilit la Sibiu. De aici în 1890 a trecut din nou în Țară, fiind numit în 1894 director al Institutului Ottetelesianu din Măgurele, în fruntea căruia a rămas până în 1908. A ajutat tinere fete din sate arădene să studieze la institut renumit, unic în felul lui. În activitatea sa din România, I.Slavici a urmărit să contribuie la unitatea culturală a românilor, propunând ca ideal al activității lor dezvoltarea unei culturi omogene pe întregul pământ românesc. Convingerea sa devenită stindard de luptă al ziarului Tribuna, că "soarele pentru toți românii la București răsare", era o expresie a dorinței românilor de a-și făuri unitatea lor politică. Din Țară, Slavici a fost un colaborator permanent al gazetei arădene Tribuna, remarcându-se în articolele sale aceeași judecată sănătoasă în aprecierea relațiilor româno-maghiare și convingerea sa că strângerea legăturilor dintre români e un drept firesc al lor.

Nepot de soră al lui Ioan Slavici, Ion Russu-Șirianu a plecat în toamna anului 1884 în România ca "să învețe românește". S-a stabilit la București unde, pe lângă activitatea didactică, s-a remarcat și ca un bun cunoscător al problemelor pedagogice. A colaborat la revista Lumina pentru toți. În articolele publicate în această revistă, el a subliniat unitatea spirituală a românilor, al căror "piept de un singur dor este cuprins". El era convins că românii vor acționa pentru a se ridica prin cultură și fapte vrednice de aprecierea străinilor. Numai

prin cultură, considera tânărul ziarist arădean, românii vor fi demni urmași ai marilor lor strămoși. Prin paginile acestei reviste, nepotul lui I. Slavici a comunicat contemporanilor săi din Țară multe informații despre pedagogii români din Transilvania.

După o activitate publicistică apreciată în lumea dascălească a epocii, I. Russu-Șirianu a devenit în 1887 colaborator al ziarului Românul, condus de un talentat publicist: Vintilă C.A.Rosetti. În paginile acestui apreciat ziar bucureștean, gazetarul șirian a publicat articole despre desfășurarea la Arad a procesului intentat generalului Traian Doda. De asemenea, a publicat date despre învățământul arădean și despre instituțiile culturale conduse de învățători, unii dintre ei, așa cum era învățătorul Nicolae Ștefu din Șiria, remarcă prin înființarea unor puternice ansambluri corale. I. Russu Șirianu a fost încredințat în eșecul politicii de deznaționalizare promovate de guvernarea de la Budapesta. Din cauza acestei politici opresive, în satele arădene domnea o atmosferă apăsătoare. Într-un reportaj trimis din Șiria natală ziarului Românul, publicistul înzestrat care a fost I. Russu-Șirianu își informa cititorii din Capitala României că sunt mulți țărani care l-au întrebat ce-ar trebui să facă pentru a pleca din satul lor în altă țară. Situație disperată pentru ei! Era firesc ca acești țărani să nu mai manifeste încredere în autoritățile locale și centrale.

Ziaristul șirian a fost un colaborator

al Familiei și al Tribunei. Din 1904 până în 1909 a lucrat în redacția ziarului arădean Tribuna. În acest an s-a retras la București. A rămas în conștiința arădenilor ca un ziarist talentat care și-a pus tot talentul său în slujba întăririi solidarității naționale. Prin acțiunile sale a pregătit spiritul românesc pentru actul măreț al înființării Unirii Transilvaniei cu Țara. Lucrarea sa Românii din statul ungar, apărută în 1904, cuprinde informații valoroase despre români din Transilvania, supuși unei opresiuni iraționale.

I. Slavici și I. Russu-Șirianu nu au fost singurii șirieni care au avut legături cu Țara. Iuliu T. Mera a publicat basme și povestiri în revista Convorbiri Literare. Nicolae Ștefu a popularizat printre iubitorii de muzică din părțile Aradului opere de Ciprian Porumbescu. Corul său a devenit cunoscut în Banat și Crișana. În 1906, învățătorul Iuliu Grosoreanu din Galșa a participat la vestita expoziție națională organizată în Capitala României cu prilejul aniversării a patru decenii de domnie a Regelui Carol I.

Relațiile oamenilor Șiriei cu Țara au întărit speranțele oamenilor din Podgoria Aradului în Unirea lor cu Patria Mamă. Visul a fost realizat la 1 Decembrie 1918.

Viorel BINCHINGIU

Documentarea autorilor a fost sponsorizată de S.C. "Cornel Ardelean" S.R.L.

Amintiri șiriene despre compozitorul

Era un bărbat înalt, uscățiv. Avea mustață sură, retezată scurt. Părul des, albit de ani, îl lăsa să crească de-un deget, numai pe creștet, în față. Ochilor lui albaștri și vioi nu le scăpa nimic din ce se petrecea în jur. Fața-i prelungă era brăzdată de timp. Capul veșnic acoperit cu aceeași pălărie, fie-n gerul iernii, fie-n canicula verii.

Se îmbrăca mai mult în veșminte de culoare închisă. Iarna, purta un palton scurt, până la genunchi, al cărui guler era adesea ridicat pe gât.

Cu trupul drept, pe care greutatea anilor n-a reușit să-l înconvoaie, călca regulat, privind înainte, departe, sprijinindu-se în bastonul lui de bambus, la vârsta de 74 de ani, când l-am cunoscut.

Așa era doctorul Emil Montșia, avocat cu renume și compozitor, locuitor al Șiriei, de prin 1907, om singuratic, retras în casa lui veche, cu cerdac deschis și verandă de sticlă, întinsecată de stururile pe jumătate trase.

Casa este așezată la poalele dealului ce urcă spre ruinele cetății. Situată paralel cu strada, ea este legată, printr-un acoperiș de tablă, de-o altă clădire, îngustă, lungă, perpendiculară pe stradă, în care își avea, în anii de activitate febrilă, biroul avocațial.

În spatele acesteia din urmă, era o construcție mică, paralelă cu strada, ridicată pe o pivniță boltuită, anexă care adăpostea, cu mulți ani în urmă, unelte de uz gospodăresc și produse viticole. Maestrul era pe vremuri și un pasionat viticultor, având o vie, în marea lui grădină, din spatele celor trei clădiri.

Îndărătul casei cu verandă era un nuc bătrân, care-i umbrea ferestrele dinspre răsărit. În fața ei creșteau în voie tufe de buxus, "în stil englezesc", cum zicea Emil Montșia, unite într-o masă verde, de nepătruns. Flori, printre care salvii și trandafiri, înveseleau peisajul. În verile secetoase, compozitorul putea fi văzut, după apusul soarelui, cu stropitoarea în mână, udându-le.

Curtea, o fâșie lungă și îngustă, împrejmuită cu plasă de sârmă, era străbătută de la un capăt la altul, de-o alee strâmtă, presărată cu pietriș mărunț, pe care stăpânul casei își făcea obișnuitele lui plimbări cotidiene.

În curte, de-o parte și de alta a aleii, erau plantați câțiva pomi fructiferi și arbori

EMIL MONTȘIA

ornamentali, din care au supraviețuit artistului doar două specii de conifere. Tufe cu flori și lilieci completau vegetația, de altfel luxuriantă, a curții.

În acest peisaj romantic își petrecea Emil Montșia anii singurătății, de când s-a "lăsat de femei", cum obișnuia să spună cu umor.

A fost căsătorit de două ori: întâi cu Marioara Dogee, femeie fermecătoare în tinerețele ei, și cu oarecare talent în domeniul picturii; a doua oară, cu cântăreața Lucretia Enescu. De prima l-au despărțit împrejurări potrivnice, iar cea de-a doua, ambițioasă, îi cerea să se mute în capitală, ceea ce Emil Montșia a refuzat și astfel menajul lor s-a destrămat curând. Pe aceasta din urmă o pomenea cu răceală, dar de prima își aducea aminte cu multă căldură, fiindcă, mărturisea el, de ea l-a legat o profundă afecțiune.

După desprinderea de Emil Montșia, Marioara Dogee s-a recăsătorit cu generalul Coatu. Murindu-i cei de-al doilea soț, compozitorul o vizita adesea la Lipova, unde locuia, și o ajuta material. În fiecare an, după culesul vici, îi trimitea must, struguri și ceva bani. Corespondau. Ea-i cerea sfaturi și ajutor, iar în ultima vreme, insista s-o aducă la Șiria, dar implacabilele Parcae au hotărât altfel.

Singurătatea lui era adesea întreruptă de vizitele numeroșilor săi cunoscuți, prieteni, admiratori sau ale unor oameni de cultură care treceau prin Șiria.

Un vechi amic din tinerețe venea la el regulat, pe timpul culesului de struguri. Era inginerul Atanasu, cu care stătea bucuros de vorbă, la un pahar de vin, depănând amintiri și care de fiecare dată se înapoia cu o damigeană de must.

Aproape lunar era vizitat de simpaticul lui nepot Mircea, fiul surorii sale Aurora, inginer, conferențiar la Politehnica din București, om cult și amator de concert, care-l pune la curent cu viața muzicală din capitală.

Îl vizitau poezii Vlaicu Bârna și Petre Pascu, cu care era în relații cordiale de amicitie. Aceasta din urmă i-a scris o dată, pe o carte poștală,

trimisă din București, niște versuri, în care-și exprima dorința arzătoare de a gusta un pahar de vin din pivnița maestrului.

Dirijorul Iosif Conta, care-i aprecia creația muzicală, îl vizita, vara, cu soția și copilul.

O dată, Al. Săndulescu, colaboratorul lui George Călinescu, după ce a văzut Muzeul Ioan Slavici, s-a abătut pe la casa lui Montșia și i-a transmis salutări din partea marelui istoric literar. Într-o toamnă rece, Călinescu însuși, cu un grup de cercetători de la institutul pe care-l conducea, a descins și el în Șiria, dar primarul de atunci al localității l-a tratat cu câteva pahare din vinul ce se îmbutea pentru export, la una din pivnițe, vin care l-a țintuit pe ilustrul profesor în mașina cu care venise. Despre vinul gustat la Șiria a scris la reîntoarcere, în "Contemporanul", comparându-l cu vinul rar din anticul Caecubum, constatând că după puține pahare i "s-a strămbat deambulația". În acea situație, Călinescu și-a trimis atunci soția, să-l salute pe maestru.

Îl vizita cântărețul de muzică populară Alexandru Groziță, de câte ori avea ocazia și-i trimitea ilustrate din turneele pe care le întreprindea în țară și-n străinătate.

Lung ar fi șirul celor care i-au călcat pragul, dar mă opresc aici, constatând că fiecare vizitator gusta cu plăcere din vinul maestrului, fiind încântat să stea de vorbă cu el, care era un "causeur" admirabil. Dar dacă vreunul din intimi uita să mai plece, îi amintea ca "vorba multă-i sărăcia omului" și-l poștea politicos să-l lase singur.

Când vreun șirian intra într-o încurcătură din care nu știa cum să iasă, bătea la ușa lui Montșia, acest Nestor al Șiriei, să-i oareă sfatul. I-l dădea bucuros, fără nici o pretenție pecuniară.

Îmi mărturisea că era în relații încredite cu descendenții baronului Bohus, marele latifundiar local, fiindcă aceștia nu-i iertau cutezanța de a le fi împărțit moșia țărănilor, după primul război mondial, în calitate de consilier al Transilvaniei în Ministerul Agriculturii; dar cu înflăcăratul patriot Vasile Goldiș era în raporturi cordiale, purtând cu el

corespondență.

Emil Montșia era un mare admirator al naturii. De multe ori putea fi văzut pe deal, la plimbare, singur. O dată mi-a propus să-l însoțesc, împreună cu soția, până la Fereceu. Avea atunci 75 de ani. În drum ne-am oprit la izvorul Maiera, pe care spunea că l-a amenajat și îngrijit. Excursia a fost plăcută, conversația încântătoare. La reîntoarcere, se simțea cam obosit.

Altă dată, la o plimbare în doi, pe la Fântânele, am intrat în colna din apropiere, în acea vreme părăsită, în care i-a fost inspirat cuoscutul lied "La fântâna cu găleată". Atunci mi-a relatat împrejurările în care a luat naștere cântecul inclus în atâtea repertorii.

Deși înaintat în vârstă, Emil Montșia continua să lucreze în domeniul lui preferat, muzica. Își revizua creații mai vechi și compunea lucrări noi. De multe ori îl auzeam, în ore târzii de noapte, cântând la vioară.

Pe Emil Montșia îl pasionau și problemele filozofice. Dorea să cunoască și curentele noi din gândirea contemporană. Nu odată mă provoca la discuții asupra filosofiei secolului nostru.

Acesta era omul agreabil și de omenie, în preajma căruia am avut plăcerea să trăiesc nouă ani.

În ziua sfârșitului, m-a chemat, prin femeia care-l îngrijea și m-a solicitat să-l ajut să se ridice de pe patul pe care-l obliga să stea, de câteva zile, o gripă rebelă. Era într-o zi de duminică, în 14 februarie 1965, sprijinit de brațul meu, a reușit să ajungă la fereastră. S-a uitat afară și a exclamat cu nostalgie: "Ce frumoasă-i natura!". A văzut-o pentru ultima oară. Era perfect lucid. Dar, cu toate îngrijirile medicale, inima obosită n-a mai rezistat și a încetat să mai bată, la o oră de seară.

Pe ultimul drum, l-au condus o mare mulțime de oameni: șirieni, prieteni, rudeni, colegi de breaslă, admiratori, oameni de cultură din diferite părți. Consătenii, îmbrăcați în sumane, l-au purtat pe umeri până la groapă, unde se odihnește, sub lespedea grea a mormântului, după ce, printr-un efort de o viață a izbutit să pună o cărămidă la înălțarea templului sacru al culturii naționale.

Prof. Ion FĂRCAȘ - ZĂRAND

Poezia unei confesiuni murmurate în taină

Cultivând deopotrivă poemul scurt (Luminează, deschide, Arad, 1990) ori poemul amplu (Memoria unui cuvânt, Arad, 1992) tânărul poet Lucian Suciu, aflându-se mereu în "mijlocul râului", pare a fi de sorginte blagiană prin acea obsesivă, "dureroasă" și euforică stăpânire a luminii în poemele sale, executând o poezie a unei confesiuni murmurate în taină.

Devenirea poetului este marcată de conștiința sufletului ce pare a se "autodemonstra", dar dincolo de suferință, deznădejde și singurătate în "memoria unui cuvânt" se întrevede o mare dragoste de viață și "speranța luminează".

Mihai TRAIANU

CHEM UNIVERSUL

Chem universul la mine în casă
și viețuitoarele vin pe rând
Singular numai Dumnezeu meu
trăiește cu mine
iar inima mea privește o stea
ce începe să semene cu mine

SEMN

Ți-am dăruit câte un semn
dreptsemn al vindecării mele
sălbatec frumos
ca o tufă de rozmarin
Primește acest poem ca un semn
în cer și în pământ

MASCA

Deodată cu ea
râd sau plâng
cu ea împreună
Când o voi arunca voi fi fericit

ETERNA GRADINĂ

Eternă strălucitoare
în floare grădina
În căsuța palmei
câteva petale
mor rătăcite

IUBIRE

Un nor ce-l vei iubi
ce seamănă
cu mine

ABISUL

Abisul ne înconjoară
și noi
suntem

LUCRURILE

Se destramă
s-au renasc
suportă totul

CIREȘUL

Cireșul a-nflorit
și-i liniște-n odăia mea
Aș vrea de vii
să-mi ascuți glasul tainic
și-atunci noi
vom tăcea împreună

TACEREA

Tăcerea între noi
pe care nu o înțelegi
Apoi vorbele
într-un limbaj necunoscut

Lucian SUCIU

Numele Elenei Ghiba Birta, acordat după Marea Unire din 1918 unei instituții școlare-Liceul de fete din Arad-în semn de prețuire și respect pentru tot ce a însemnat el în spritualitatea românească, rămâne de neșters și mereu strălucitor prin Fundația care l-a moștenit și care a contribuit la formarea unui număr impresionant de tineri din aceste binecuvântate ținuturi.

Elena Ghiba Birta s-a născut în anul 1801 în localitatea Bichiș fiind înrudită cu preotul ortodox din acel oraș, Mihai Ghiba. A lăsat în urmă o avere considerabilă - două case în Arad și peste 130.000 frt. -, care conform voinței ei testamentare s-a folosit în scopuri filantropice. Astfel, așa cum a prevăzut în testamentul ei redactat la data de 2 iulie 1863, s-a înființat o Fundație de burse, administrată de un comitet special ales, având în frunte pe Episcopul din Arad. De asemenea au fost oferite fonduri unor Biserici din Arad precum și Bisericii Ortodoxe din Bichiș, Oradea și Ineu. Tot din averea rămasă, conform dorinței testamentare a Elenei Ghiba Birta, s-a constituit un fond pentru mărirea salariului învățătorului ortodox din Bichiș, iar separat de acestea, au fost acordate ajutoare de aproape 4.000 frt. săracilor din Arad, Formației de pompieri și unui număr de 14 văduve sărace din Arad. Elena Ghiba Birta a trecut la cele veșnice în anul 1864 la Budapesta și a fost înmormântată aici, în Arad, în cimitirul "Eternitatea".

Fundația Elena Ghiba Birta, întemeiată prin punctul 23 din Testamentul ei, a avut un capital inițial de 48.000 florini, din a căror venit s-au acordat anual burse unui număr de 12 tineri dotați și studioși, "selecționați" pe criterii judicioase și echitabile, pentru a putea studia la cele mai înalte instituții de cultură. Aceste talente recrutate din familii cu posibilități materiale reduse, vor fi șlefuite în școli de toate categoriile și vor răspândi apoi lumina culturii asupra mulțimii din care au răsărit.

Scopul acesta al fundației este prezentat clar în amintitul punct din Testament, unde se spune: "Dat fiind că institutelor de binefacere pentru educarea tineretului român sunt foarte rare, iar în unele regiuni lipsesc total, nu au fundații în acest scop sau nu pot beneficia de fundațiile existente în urma felului cum acestea sunt organizate și ca urmare nu pot primi educație și ajutor material, care constă în creștere și școlarizare...având spreanța recunoștinței față de sufletul meu a generațiilor viitoare, care vor încumuna cu o privire recunoscătoare momântul meu, înființez cu titlul Fundația Elena Ghiba Birta și după moartea mea dispun ca din succesiunea mea, executorul meu testamentar să depună la Băncile din Arad și Budapesta, sau la amândouă, suma de 48.000 frt., spre fructificare, ca fundație permanentă. Statutele acestei fundații cuprind următoarele: a) Fundația cum am spus se va numi Fundația Elena Ghiba Birta; b) Această fundație va fi depusă spre

funcționare la Banca din Arad sau Budapesta sau la amândouă, după cum va găsi de cuviință executorul meu testamentar; c) Fundația o așez sub supravegherea permanentă a unui consiliu, rugând pe Episcopul ortodox român din Arad sau pe locțiitorul său să primească președinția; d) consiliul în afară de președinte va fi compus din doisprezece membri din care vor face parte fără nici o modificare patru clerici și opt mireni, și pentru acest consiliu numesc pe următorii: clerici, prof. Ioan Rusu; Popescu Gheorghe, protopop în Buteni; Beleş Iosif, protopop în Vărădia; Chirilescu Petru, preot în Chitighaz. Iar mireni pe Teodor Serb, prefectul Aradului; Ioan Popovici, directorul Preparandiei din Arad; Alexandru Gavra, profesor; Atanasie Sandor, profesor; Ebesfalvay Gheorghe, avocat; Frusea Petre; Nicolici Petru și Daliu Marcu din Lipova. Din venitele fundației se vor acorda 12 burse, de 200 frt. pentru elevii studenți de religie ortodoxă din județele Arad, Bihor, Becheș și Cenad. Studenții trebuie să dovedească că au terminat școala elementară cu

prezentăm câteva spicuri: "Înainte cu 13 ani viețuia aici, în Arad, o femeie pe care Dumnezeu o binecuvântase cu o avere frumoasă, cu un suflet nobil și cu simțăminte de caritate creștină, care îndemnată de un fiu demn al Bisericii noastre, de un bărbat cu simțăminte tot atât de nobile, toată averea sa a închinat-o spre scopuri filantropice, între care se numără și o fundație întemeiată pentru 12 studenți orfani și săraci din dieceza noastră, și care până acum este cea mai frumoasă fundație diecezană.

Femeia aceea a fost fericita Elena Ghiba Birta, iar bărbatul acela demn a fost fericitul Ioan Popovici, pe atunci avocat și director al Institutului nostru preparandial; și în fine fundația de care vorbim are capital de 48.000 frl. pus sub scutu și îngrijirea P.O.D. Voastre din a cărui venit să se stipendieze 12 tineri studioși gr. ortodoxi orfani ori săraci din comitatele Arad, Bihor, Becheș și Cenad"2)

Tot în cadrul acestei ședințe a avut loc noi alegeri de membri în locul celor trecuți la cele veșnice, precum și

remarcat în mod deosebit pe plan cultural, profesional, social. Dintre aceștia amintim pe următorii: dr. Iustin Ardelean, devenit jurist și redactor de ziar; dr. Gheorghe Alexici, care a devenit profesor de limba și literatura română la Academia comercială din Budapesta, precum și al Universității de aici; Roman Ciorogariu, devenind profesor și director al Preparandiei din Arad și apoi episcop la Oradea; Petru Mladin și Izidor Bodea au devenit medici; Ioan Costa, va deveni profesor la Preparandia din Arad; Ioan Petran, va deveni cadru didactic, de asemenea în Arad; Sever Ispravnic din Curtici, va deveni avocat în Arad; Procopie Givulescu, va deveni preot în Curtici și protopop în Radna; Nicolae Mihulin, care va deveni profesor și director de liceu în Arad, Nicolae Șiclovan din Arad, va deveni inginer în Arad, precum și mulți alții.4)

Această fundație își va continua acțiunea ei benefică și după primul război mondial, acordându-se burse multor studenți. Ea va trece prin momente dificile mai ales în perioada dinaintea celui de al doilea război mondial, când capitalul ei va scădea simțitor. Aceasta face ca în ședința din 31 ianuarie 1939; președintele comitetului de administrare, dr. Andrei Magieru, episcopul Aradului, să ceară de la foștii bursieri a contribui la refacerea capitalului fundației, pentru a deveni din nou capabilă a conferi burse. Tot în cadrul acestei ședințe, care a fost și ultima, s-a hotărât ca elevele liceului Elena Ghiba Birta să îngrijească mormântul fondatoarei, la care în anul 1935 s-a așezat o cruce din piatră.

Privită postum, opera culturală a Elenei Ghiba Birta, analizată din retrospectiva celor 130 de ani scurși, vedem în Elena Ghiba Birta o demnitate clasică dăruită cu apanajul caracteristic al nemuririi, o personalitate devotată neamului din care a făcut parte, demnă de stima și recunoștința noastră integrală. Binefacerile elitei de cărturari formați cu sprijinul acestei fundații, s-a resimțit din belșug în toate așezămintele românești de cultură, în instituțiile naționale menite a ține mereu aprinsă flacăra conștiinței naționale. Zecile și sutele de intelectuali ridicați din familii cu o situație materială precară, au binecuvântat această fundație. Acei intelectuali au devenit stegaii idealurilor de unitate națională, contribuind la pregătirea și înfăptuirea Actului Marii Uniri din 1 Decembrie 1918.

NOTE

- 1) Testamentul fondatoarei, pag. 1
- 2) "Fundația Elena Ghiba Birta-protocoalele ședințelor", Vol. I, pag. 1
- 3) Idem, pag. 10
- 4) "Matricula stipendiștilor Fundației Elena Ghiba Birta"

Diac. Cornel CLEPEA

FUNDAȚIA ELENA GHIBA BIRTA

succes și că sunt români, ortodoxi, săraci, că purtarea lor este bună"1)

În continuare se mai specifică la acest punct faptul că bursa se poate pierde în momentul în care bursierul dă dovadă de o comportare imorală sau de rezultate slabe la învățătură. Fiecare absolvent, care a beneficiat de bursă din această fundație, este obligat la rândul său să contribuie cu 25 frt. la mărirea capitalului. După multe greutăți, această fundație a fost aprobată prin decizia nr. 10456 din 27 iunie 1877 a Tribunalului din Arad.

Prima ședință a comitetului de administrare a fundației a avut loc la 6 iunie 1870, la reședința episcopală din Arad, în prezența episcopului Procopie Ivacicovici și a membrilor: Petru Chirilescu, Iosif Beleş, Alexandru Gavra, Atanasie Sandor, George Ebesfalvay și Marcu Deliciu. Așa cum este consemnat în procesul verbal încheiat cu prilejul acestei ședințe, punctul întâi îl formează citirea testamentului fondatoarei și încercarea de a se interveni pentru recunoașterea fundației. Punctul doi îl formează alegerea ca membru al comitetului a fiului avocatului Ioan Popovici, Aurel Popovici, în locul tatălui său. De asemenea se aleg alți membri, și anume: Miron Românu, Mihai Cociuba și Teodor Șerb. Abia după șapte ani, la 1 septembrie 1877, în cadrul ședinței comitetului prezidată de astă dată de episcopul Ioan Meșianu, în urma deciziei Tribunalului din Arad sus amintite, s-a putut serba înființarea acestei fundații. Cu acest prilej dr. Atanasie Sandor va ține o cuvântare de deschidere din care

înlocuirea lui Alexandru Gavra, la cererea sa pe motive de sănătate, cu Vasile Pagubă.

De asemenea primilor 12 tineri, care au fost selecționați din totalul de 45 înscriși pe "baza purtării celei bune la studii și pe baza sărăciei", s-a făcut în cadrul ședinței a patra a comitetului de administrare din data de 19 septembrie 1877. Aceștia sunt următorii: Pavel Chiș, rudenie cu fondatoarea; I. Buna din Garbed, jurist în anul IV la Oradea; Iacob Hotăran din Simand, student în anul II la același institut; Roman Ciorogariu din Pecica, student la filosofie în anul I la Pesta; Aurel Popovici din Becheș, student în anul I la Oradea; Gheorghe Plop din Siclău, student în Oradea; Ioan Trandafir din Arad, elev la gimnaziul din Arad în anul întâi; Alexandru Rațiu, elev la același gimnaziu; Ioan Dudulescu din Beiuș, elev la gimnaziul din Beiuș; Teodor Pap din Carpești, elev la gimnaziul din Beiuș; Ioan Găran din Arad, elev la gimnaziul din localitate; Ilie Precupaș din Arad, elev la gimnaziul din Arad. 3)

Statutele fundației au fost redactate în cadrul ședinței comitetului din data de 25 septembrie 1878 și trimise ministerului spre aprobare. Ele cuprind patru părți, și anume: prima parte prezintă "originea și locul fundației"; partea a doua se ocupă cu modul de administrare al fundației; partea a treia cu scopurile fundației iar partea a patra cu fondul de rezervă, originea, folosirea și menținerea acestuia.

Fundația a fost o binecuvântare pentru mulți tineri, carte ulterior s-au

UN SFERT DE VEAC DE LA MOARTEA REGIZORULUI, POETULUI ROMÂN LUCIAN MAGDU, DIN BATANIA (UNGARIA)

Bun cunoscător al românilor din Bătania (Ungaria), comunitate, din păcate, din ce în ce mai mică, domnul ILIE CIOCAN, preotul paroh ortodox român din amintita localitate, ne-a acordat un interviu cu prilejul dezvelirii plăcii comemorative dedicate poetului și regizorului român LUCIAN MAGDU, fiu al localității Batania Publicám, în această pagină, răspunsurile primite.

Rep.: În toamna anului 1992 din inițiativa și prin strădaniile depuse de dumneavoastră, s-a constituit, în Batania, Fundația "Lucian Magdu". Care sunt scopurile acesteia?

I.C.: Exact cu 25 de ani în urmă a încetat din viață, la vârsta de numai 31 de ani, medicul, regizorul și poetul LUCIAN MAGDU, fiu al Bataniei. Ca un semn de omagiu și prețuire a calităților sale ne-am gândit că ar fi ideal ca în Batania să ființeze o societate care să-i poarte numele. Și iată că visul s-a împlinit. Astăzi, în prezența unei numeroase asistențe, a avut loc înființarea oficială a acestei Fundații, urmată de dezvelirea plăcii comemorative Lucian Magdu. Scopul acestei fundații este eminent cultural.

Rep.: Vă rog să amintiți câteva obiective propuse de Fundație.

I.C.: În primul rând organizarea de concursuri anuale între copii de naționalitate română din Ungaria, care frecventează școlile cu predare în limba română, concursuri la care vom invita și copii din România, apoi acordarea de premii - mai mult simbolice, bineînțeles - în obiecte și cărți; Un alt scop îl constituie întâlnirile cu caracter cultural, în cadrul cărora să fie invitate personalități ale culturii din Ungaria și din România; Organizarea de excursii în România, mai mult în jurul Aradului, pentru cunoașterea obiectivelor culturale-spirituale din această parte a României; Un alt scop îl constituie o cât mai strânsă legătură între Fundație și Biserica ortodoxă, prin participarea la concerte religioase, la slujbe, la înzestrarea bisericii din fondul Fundației cu obiecte care să împodobească lăcașul sfintei biserici; În fine, un alt obiectiv, dar care nu este însă ultimul, îl constituie păstrarea vechilor tradiții românești din această parte de răsărit a Ungariei, revigorarea vieții spiritual-culturale și atragerea tinerilor spre tot ceea ce este frumos, ca simțire și suflet.

Rep.: Știm că Lucian Magdu s-a născut în familia preotului paroh ortodox român din Batania. Dați-ne câteva detalii biografice și prezentați-ne câteva repere mai concrete ale activității artistice desfășurate de acest artist român!

I.C.: Într-adevăr, Lucian Magdu

este fiu al Bataniei. S-a născut în anul 1937, în familia preotului ortodox Ioan Magdu, preot care a slujit în Batania peste o jumătate de veac. În arborele genealogic al familiei Lucian Magdu găsim că, din partea mamei, unul din strămoșii lui a fost strălucitul cărturar MOISE NICOARĂ, dar și alți descendenți ai familiei poetului au contribuit la prosperitatea vieții culturale din orașul Gyula, prin editarea de programe și ziare cu caracter cultural. Este evident că tânărul Lucian Magdu a posedat calități native de poet. Poeziile

"Peisaj" (IV) Pictură în ulei de Francisc Baranyai

sale au o înclinație spre glia strămoșească, spre originea sa românească și latină. Multe poezii amintesc dorul de casă, dragostea față de părinți, față de prieteni, față de Batania. Și-a urmat firescul curs al școlilor din Batania și Gyula, după care a urmat în paralel cursurile Facultății de medicină și cursurile Facultății superioare de regie film. Ca poet a publicat poezii în numeroase publicații literare, pe care le-a adunat apoi în volumul "AICI ÎN UNGARIA", în traducere românească. Ca regizor s-a remarcat în două filme de scurt metraj: "STUDENTII", iar al doilea, realizat în Batania, intitulat: "ÎNDEPĂRTĂRI" sau "RĂDĂCINI". În acest film se prezintă zbuciumul vieții românilor din Batania, în vremuri trecute. Este dureros că această carieră, începută atât de frumos, s-a curmat doar la 31 de ani, când moartea tragică l-a răpit din rândul oamenilor de cultură.

Rep.: Revenind la Fundația "Lucian Magdu", vă rugăm să vă referiți și la modalitățile de obținere a fondurilor necesare bunei sale funcționări.

I.C.: Bineînțeles că orice fundație cu caracter cultural trebuie să dispună de anumite fonduri financiare. Putem spune că Fundația "Lucian Magdu" dispune acum, la început de drum, de anumite fonduri. Modalitatea de obținere a acestor fonduri a constat în înaintarea unor concursuri pentru obținerea lor. Astfel, ele au fost obținute, în primul rând, de la membrii fondatori, care au venit cu sume după puterile lor, insituindu-se, totodată, lista membrilor fondatori. Au fost și alte instituții care au contribuit la acest fond, instituții culturale și de stat din Batania, apoi Fundația culturală a românilor de la Budapesta, persoane particulare, iar pentru sărbătoarea prilejuită de

semnificație are, pentru comunitatea românilor din Batania, acest eveniment, dar nu numai acest eveniment, ci și celelalte manifestări culturale care au avut loc, în organizarea românilor din această localitate situată în vecinătatea graniței de vest a României?

I.C.: Să știți că în Batania, în fiecare an are loc câte un eveniment important în viața românilor de aici, eveniment la care participă înalți ierarhi de la Arad, precum și o serie de personalități din Ungaria și România. Astfel, de fiecare dată, în prim-plan se află membrii Ambasadei Române de la Budapesta, care vin în mijlocul nostru ori de câte ori pot. Aceste manifestări pe care noi le organizăm în Batania, nu sunt de dragul agapelor, ci le face de dragul românilor din Ungaria! Cu surprindere am aflat că mulți români din Batania nu cunosc existența altor români, din diferite alte localități ale Ungariei! Ori unul dintre scopurile acestor manifestări culturale pe care le facem la Batania, este acela de-a se întâlni românii din Ungaria! În felul acesta pot să ajungă să se cunoască mai bine. De altfel sunt invitații reciproce, deci o modalitate emoționantă de întâlnire a românilor și de-a schimba câteva vorbe între ei! Pentru comunitatea românească din Batania, evenimentele culturale organizate în anii precedenți, dar și acest prilejuit de dezvelire a plăcii comemorative "Lucian Magdu" au o semnificație aparte. În primul rând, vorbind de prezent, este mândria românilor din Batania ca la această Fundație, care poartă numele unuia dintre fiii Bataniei, să poată veni cât mai mulți frați de limbă și simțire românească. Apoi este o mândrie a bisericii ortodoxe din Batania, ca fiul unuia dintre preoții bisericii din localitate, să poarte numele acestei fundații! Prin această manifestare culturală, mândria de-a fi bătănian, a crescut! În Batania sunt români minunați, dar nu numai aici, ci și în multe alte localități ale Ungariei. Am în vedere în mod deosebit pe românii din Cenadul Unguresc și pe cei din orașul Gyula, cel mai important centru al românilor din Ungaria! Toate aceste întâlniri devin momente de reflecție, să ne continuăm viața aici, fără piedici și fără prejudecăți, ca soarele să strălucească și în viața noastră, sperând că împreună vom avea gânduri mai curate, și că vom fi mai uniți și mai buni!

Rep.: Vă mulțumesc!
Batania, 19 iulie 1993
Interviu realizat de

Prof. Alexandru BLAGA

RELIEF

Nr. 6-7 (11-12) 1993

Redactor șef: EMIL ȘIMĂNDAN

Consiliul consultativ: IOAN ALEXANDRU, poet și senator; AUREL ARDELEAN, profesorul Universității de Vest "Vasile Goldiș" Arad; FLORIN BĂNESCU, prozator; ONDREI ȘTEFANCO, poet; FLORIN VĂLU, profesorul Universității "Aurel Vlaicu" Arad.

Culegere și redactare

computerizată

S.C. LEXIMIS S.R.L.

Tiparul executat la S.C.

"GUTEMBERG" S.A. Arad